

Q. D. B. P.

DE

**PHILOSOPHIS
SEMICHRIſTIANIS**

DISSERTATIO HISTORICA ET PHILOSOPHICA

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. FRIDERICO WILHELMO

DVCE PRVSSIAE MARCHIONE BRANDENB. RELIQVA

PRAESIDE

IOANNE GOTTLIEB HEINECCIO

PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBL. ORDINARIO

IN ACADEMIA FRIDERICIANA

D. FEBR. CIOIO CXXIV.

H. L. Q. S.

publice proponet

CHRISTIANVS HECHT. Hal. Magdeb.

Phil. & S. S. Theol. Stud.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Litteris *Christiani Henskelii*, Acad. Typ.

10

PHILOSOPHIS
SEMICHRISTIANIS

DISSERTATIO HISTORICA ET PHILOSOPHICA

DE

DR. FRIDERICI WILHELMII

DUCE PRÆSIAE MARCHIONIS BRANDENBURGENSIS

PRÆSIDI

IOANNIS GOTTLIEB HEINRICII

PHILOSOPHI

IN ACADEMIA FRIDERICIANA

PHILOSOPHICIS

DISPUTATIONIBUS

FRIDERICI WILHELMII

PHILOSOPHI

PHILOSOPHICIS

DISPUTATIONIBUS

Q. D. B. V.
DE
PHILOSOPHIS SEMICHRISTIANIS
EXERCITATIO
HISTORICA ET PHILOSOPHICA.

Εὐνοΐα.

I. Philosophia viam munit ad religionem Christianam. II. Sed viam hanc philosophi nonnulli adspiciunt, nonnulli eam ex parte tantum probant. Et hinc Philosophi semichristiani, de quibus hac dissertatione agitur. III. Describuntur hi philosophi, & in suas classes dispescuntur. IV. Cur gentiles philosophiam doctrinis christianis interpolant? V. Quomodo id fecerint? VI. Probatur haec interpolatio testimoniis Patrum. VII. Nec non recentiorum, veluti IO. OWENI. VIII. LVCAE HOLSTENII. IX. HVETII, CAVEI. H. WITSH G. OLEARII. X. Ipsorum denique gentilium. XI. Via, quibus philosophi gentiles ad Christianam religionis notitiam peruenere; quales sunt lectio sacrarum literarum. XII. Frequens cum Christianis conuersatio. XIII. Frequentatio scholarum christianarum. XIV. imprimis schola Ammonii Sacrae. De cuius religione disquiritur. XV. Recensentur philosophi huc pertinentes, iique vel cautius & occultius Christianorum doctrinas sectati, ut: EPICETIVS. XVI. PLOTINVS. XVII. PORPHYRIVS. XVIII. HIEROCLES. XIX. IAMBlichVS. XX. vel apertius Χρῆστας vel Κορτας veluti SIMPLICIVS. XXI. CHALCIDIVS. XXII. IO. LYDVVS. XXIII. PROCOPIVS. XXIV. SYNESIVS. XXV. An etiam SENECA. XXVI. PLVTARCHVS. XXVII. & SEV. BOETHIVS huc referendi. XXVIII. Philosophi Christiani quidam ad gentilium procliuiores. XXIX. Causae semichristianismi philosophici ex parte gentilium. XXX. ex parte christianorum. XXXI. Remedia semichristianismo philosophico opponenda. Conclusio dissertationis.

A 2

Vetus

I.

Etus opinio est, iam inde ab antiquis-
 simis ducta temporibus, ipsorumque ve-
 terum theologorum, quos Patres vocant, fir-
 mata consensu, philosophiam, si quis ea recte
 utatur, viam quodammodo munire ad reli-
 gionem Christianam, eiusque veritatem ar-
 gumentis v. didiffimis stabilire. CLEMENTI (*) certe A-
 lexandrino hoc tam certum exploratumque visum est, vt
 non dubitarit ita hanc in rem differere: *ἡ παιδαγωγὴ καὶ φιλο-
 σοφία τὸ ἑλληνικόν, ὡς ὁ νόμος τὰς ἰβραεὺς εἰς χριστὸν προεπα-
 ρευσάκει τοῦτον ἡ φιλοσοφία προεδοκοῦσα τὸν ἐκὸν χριστὸν τε-
 λεύμενον.* Ipsa etiam philosophia Græcos, sicut lex Ebraeos
 deducebat ad Christum. *Preparat ergo philosophia, ei viam
 muniens, qui a Christo perficitur.* Cum qua Clementis sen-
 tentia, non vno solum loco declarata, sed sæpiuscule repe-
 tita (**) iudicium auctoritatemque suam coniungunt & alii,
 eiusdem ordinis viri, & in iis etiam GREGORIVS NYSSE-
 NVS, (***) qui luculento alterius Gregorii Neocæsariensis
 exemplo demonstrat, philosophiam quasi indicem esse,
 christianæ veritatis. Quum enim retulisset, Gregorium
 illum adhuc tum adolescentem, operamque philosophiæ
 nauantem, veluti stimulum quemdam sensisse ad probandam
 suscipiendamque religionem Christianam: ita pergit vir
 eloquentissimus: *τῆ ἕξω φιλοσοφία δι' ἐπιμελείας καθομι-
 λήσας. δι' ἧν ἑλληνισμὸς τοῖς πολλοῖς βεβαῖται, διὰ τῶν αὐ-
 δηγήθη πρὸς τὴν τῶ χριστιανισμῷ κατανόησιν.* Quum in exter-
 ne philosophiæ studio diligenter versatus esset, per quas res
 à plerisque errores Græcorum stabiliantur, iis deductus fuit
 ad christiane religionis cognitionem. Hæc aliaque, quæ pas-
 sim

*) Clemens Alex. *Sermones*. I. p. 282.

**) Idem *Sermones*. VII. p. 710.

***) Gregor, Nyssen. *visa Gregorii Thaumaturgii*. Tom. III. *Opera*. p. 539.

sim apud veteres occurrunt, quamvis magnificentius, quam verius dici existimentur, ipsique CLEMENTI (*) sapius hoc acciderit, vt nimia philosophiæ admiratione abreptus, paullo incautius in eius laudes se diffundat: hactenus tamen nihil eum docuisse, quod sit à recta ratione alienum, arbitramur. Reipsa enim philosophiam veram ac rite adhibitam revelationi, christianæque religioni viam sternere, tam certum exploratumque est, vt à nemine possit in dubium vocari. Simulac quis veræ se philosophiæ perpoliendum tradit; non potest non animaduertere, mentem humanam morbis grauissimis, ac incredibili ad quæuis mala propensione laborare, neque vera felicitate se vnquam esse potiturum, nisi mentem tot morbis vitiisque obnoxiam emendarit, & ad beatam cum Deo coniunctionem, quocunque demum medio adiutus, peruenerit. Id vero dum anxie anhelat animus, statim deprehendet, tum de mali istius origine tum de Dei natura, coniunctionisque istius, quam adspirat modo ac indole vix quod ad quam sibi è ratione constare, deplorandamque hanc esse mentis cœcitatem ac caliginem. Porro dispicientide mediis, occurrent quidem illi præcepta philosophorum quam plurima, nec ea quidem in se mala: sed quantumlibet ista accurate obseruantem, ipsa mox se ad rei summam experientia, mediis his omnibus parum se ad rei summam proficere. Quo magis enim philosophiæ parebit, eo longius se a vera illa summaque felicitate abesse sentiet, mirabiturque non sine dolore, actionibus ad philosophiæ præcepta accurate compositis, animum tamen se circumferre nihilo, quam antea, emendatiorem. Quin immo, si vel maxime in tantis angustiis ad Deum confugere, eiusque efflagitare auxilium statuerit; animaduertet tamen, illum summe quidem bonum, at eundem quoque esse iustissimum. Ex quo colliget, Deum hominibus tam malis ac proterue eius legem migrantibus, nisi satisfactio quædam intercesserit, veniam

*) Ittigius præf. ad suppl. Operum Clem. Alex. n. VII.

niam dare falua iustitia haud posse. Talem vero peccata expiandi modum, quum nullum ratione duce inueniat: profecto ita secum necessario cogitabit, aut nullam esse ex miseria hac eluctandi rationem, quod cum summa Dei bonitate conciliari vix potest, aut tutiorem certioreque viam diuinitus esse hominibus patefactam, atque hinc dari reuelationem, qua duce ad veram cum Deo coniunctionem possit perueniri. Enimuero dum reuelationis in mentem veniet, eadem opera agnoscat, ita eam debere esse comparatam, vt omnes, quos in ratione deprehenderit, defectus abunde suppleat. Hoc enim nisi praestiterit reuelatio, non intelliget, cur data sit, aut quid vtilitatis miseris hominibus adferre queat. Oportebit ergo reuelationem, si augustum hoc nomen tueri velit, docere, quenam sit innata illius labis origo, quae Dei natura ac voluntas, quo pacto peccata expiare liceat, quae sint animum vere emendandi media, & quae sunt huius generis alia. Denique si omnia inuestigauerit monumenta, quae diuinæ reuelationis titulum praeseferunt, nullum omnino reperiet, cui characteres isti omnes conueniant, praeter diuinas litteras, quibus Christianorum coetus regitur. Eas itaque solas à Deo profectas statuet, eas exosculabitur vnice, iis ducibus tuta certissimaque via ad CHRISTVM, & per eum ad summam sempiternamque felicitatem perueniet. Quae quum ita sint, (est enim hic locus a VINCENTIO PLACCIO (*) & IO. FRANCISCO BUDDO (** tam luculenter explicatus, vt pluribus isti immorari haud opus sit,) consequens omnino est, vt philosophiam ducem ad christianam religionem non infidam esse cum CLEMENTE fateamur.

II. Enimuero, quemadmodum eorum, qui ipsa reuelatione diuina, vtuntur, non omnes ad Christum perueniunt: ita non mirandum, quod nec philosophis omnibus maxima praes-

*) Vincent Placcius *de Praecipuo Philos. mor. fructu.*

**) Ioh. Fr. Budd. *Elem. Philos. mor. VI. 54. seq. p. 197.*

præstantissimaque ista felicitas contigit. Sane enim quum paucissimi philosophia duce ad Christianam veritatem perducti sint, longe plures in varia diuerticula delapsi, misere perierunt. Alii quippe philosophia perperam vsi, in atheismum ac Spinozismum (*) inciderunt. Alii profanæ superstitioni tanquam scopulis obfirmato animo adhaeserunt. Alii denique agnita quodammodo Christianæ religionis præstantia, impetrare tamen a se haut potuerunt, vt autem superstitioni nuntium mitterent, & diuinam, quam admirabantur, religionem amplecterentur. Hi ergo ancipiti animo huc illuc fluctuantes, plura quidem, quæ Christianis præcipit, mirifice probarunt, nec pauciora tamen fastidiosè reiecerunt, similes illi AGRIPPÆ, (**) Iudæorum Regi, qui audita Apostoli oratione: *ἐν ὀλίγῳ, inquit με πείθεις χριστιανισμῶν γίνεσθαι, Parum abest, quin persuadeas, vt Christianus sis.* Et de his quidem philosophis *ἐν ὀλίγῳ christianis* commentari nonnulla in præsentī placuit. Quum enim nihil sit isto semichristianismo perniciosius, ipsèque generis humani Seruator (***) eiusmodi homines *ἐπαμφοτερίζοντας, ac neque calidos neque frigidos ex ore suo se eiecturum* mineatur: existimaui nos operæ pretium facturos, si Dei optimi maximi freti auxilio de hoc potissimum philosophantium periculo differeremus paullo diligentius, syrtesque illas ostenderemus, ad quas toteruditissimi viri triste fecissent naufragium. Iam dudum est a LIVIO (†) obseruatum, esse hoc in rerum cognitione præcipue salubre ac frugiferum, omniste exempli documenta, tanquam in illustri posita monumento, intueri, vt inde tibi, quod imitere, capias, inde sædum inceptū, foedum exitu quod vites. Quæ si vera sunt, vt sunt certe verissima, nec hanc vtilitate carituram existi-

ma-

*) Idem in *diff. de Spinozismo ante Spinozam.*

**) AÆ. XXVII, 28.

***) Apoc. III, 15. 16.

†) Liviæ Præfat, *Hist.* p. 3.

namus tractationem historicam, quæ alienis exemplis cautiore reddere poterit philosophos, vt melius ipsi suis consulant rationibus, eaque summa cautione defugiant, quæ aliis detrimento exitioque fuisse deprehenderint.

III. Vt ergo ab ovo, quod aiunt, ordiamur, vel ex iis, quæ paulo ante monuimus, poterit colligi, quid philosophorum semichristianorum nomine intellectum velimus. Vocantur ita nobis philosophi, qui in ipsam religionem tantum sibi iuris statuerunt, vt ex Christianis doctrinis, non plus quam commodum videretur, decerperent, illudque philosophiæ suæ miscerent, atque adeo nouum sibi ipsi flagerent religionis genus, ex Christianis philosophicisque doctrinis conflatum. Horum autem philosophorum *ἐν ἀλίγῳ χριστιανῶν*, quamvis duo potissimum sint genera, alterum veterum, qui ad paganam fere superstitionem erant procliuiores, eamque tantum petitis ex ipso Christianismo dogmatibus callide interpolabant; alterum eorum, qui, licet in multis cum paganis facerent, ipsi tamen Christianæ religioni plus pretii statuere viderentur: tamen in eo vtrisque conuenit, quod nec in solidum essent christiani, nec omni ex parte cum philosophis paganis facerent, sed ex vtraque disciplina conflarent tertium nescio quid, quod sublimioris philosophiæ specie falleret, & imprudentiores raperet in admirationem.

IV. De vtrisque ergo quum nonnulla agere animus sit, ab antiquioribus merito ordiendum, dispiciendumque est, cur gentiles philosophiam suam doctrinis christianis, tanquam phaleris quibusdam exornandam putauerint. Circumspectis vero rebus omnibus, quæ huc facere videntur, rationibusque subductis, hanc potissimum rei istius causam deprehendere nobis videtur, Auctis paullatim christianorum rebus, adeo in omnium oculos incurrere cœperat pagana superstitionis turpitude, vt publico risu exciperentur sacra, mirifica quondam veneratione celebrata. Sane enim christiana religio maxima subinde capiebat incremen-

ta, per vniuersum terrarum orbem tam subito diffusa, *ut vrbes, castella, municipia, conciliabula, castra, tribus, decurias, palatium, senatum, fora denique omnia,* (*) TERTULLIANO teste, impleret, ecclesiæque termini breui tempore pæne iisdem, quibus orbis terrarum, limitibus finirentur. Accedebat insignis christianorum pietas castissimique mores, & cruenta, quæ lætissimo animo subibant, supplicia, ex quibus non obscure intelligi poterat, diuinam vtique ac immotam esse religionem, quæ nec inter tot acerbissimos dolores, dirissimaque tormenta homines destitueret. Obstupescebant ad hæc gentiles, & quemadmodum christianorum pietatem sapientiamque vel inuiti admirabantur: ita ex raro victimarum mercatu patriæ superstitionis ruinas tristi augurio præuidebant. Quid ergo agerent inter hæc homines rebus suis male metuentes? Quid caperent consilii? Non aliud profecto succurrebat miseris, quam vt velo honestiore palliarent prostitutam in ludibrium religionem, & subreptas e christianorum purpura lacinias ingeniose illi adfuerent, quo, isto induta habitu confestim alio, multoque honestiore schemate prodiret, hominumque iudicia sustineret facilius.

V. Quum vero tria gentilibus essent theologiæ genera, *naturale, civile & fabulosum,* (**) quorum hoc in turpissimis Deorum facinoribus, monstrosisque natalibus enarrandis; illud in constituendis sacris publicis; istud in exponenda rerum diuinarum humanarumque natura ac indole versabatur: harum quidem disciplinarum nulla fuit, quæ non christianorum causâ, ornamenta quædam aliena sibi adsumerit. Poetarum fabulæ; in quibus de Diis ea, quorum vel homines puduisset, referuntur, tam callide ea tempestate explicari consueuerant, vt dextras iungere sapientia stultitiaque

B

*) Tertull. Apol. cap. XXXVII. p. 182.

**) Augustinus *de ciuit. Dei* VI, 5. Lactant. I, 12, & 17. Coel. Rhodigi. *Antiq. Lect.* II, 12.

tiaque viderentur. Quod, licet iam olim quidam tentassent, maxime Platonici (*) qui omnia ἀλλυγοειώς interpretari ex sectæ formula adfueverant: nunquam tamen, quam florentibus christianis, hoc studium inter ethnicos viguit vehementius. Sic LIBANIUS Sophista, teste GREGORIO NAZIANZENO (**) nulla re magis callidissimum exercuit ingenium, quam inveniendis allegoriis, quibus christianorum tela eluderet, poetasque impietatis stultitiæque crimine absolveret. Idemque post hæc etiam alii permulti factitarunt, quemadmodum a laudatissimo THOMAE STANLEII (***) interprete, in erudita de philosophia eclectica, appendice præclare est obseruatum. Nec remissiore studio sacrificiuli turpissima sacra sua tum emendabant. Ea enim tam ingeniose ad christianorum rituum similitudinem componebantur, vt speciem mysteriorum admodum insignium præ se ferrent. De qua gentilium æmulatione satis luculenter testatur antiquum marmor, in quo abominanda Taurobolii & Criobolii mysteria ita describuntur: (*†)

DIS. MAGNIS.

MATRI. DEVM. ET. ATTIDI. SEXTILIVS.

AGESILAVS.

AEDISIVS. V. C. CAVSARVM. NON. IGNOBILIS,

AFRICANI. TRIBVNALIS. ORATOR.

TAVROBOLIO.

CRIOBOLIOQVE. IN. AETERNVM. RENA TVS.

ARAM. SACRAVIT. D. D. NN. VALENTE. V.

ET. VALENTINIANO. IVNIOR. AVGG. COSS.

Quis vero non animaduertit, profanos istos ritus ita hic exornata

*) Tales sunt Metrodorus (Ampisacenus & Heraclides Ponticus, quorum meminit Tatianus adversus Græcos p. 160, Chæremon & Cornutus apud Eusebium H. E. V. 19.

**) G. egor. Nazianz. orat. III. contra Iulianum.

***) Appendix ad Stanleii histor. philos. cap. VI. p. 121.

†) Salmastius ad Lamprid, Elogab. cap. VII. p. 180. Rigaltius ad Cyprian, p. 233.

ornari, ut baptismo aliquatenus comparari possent? Tam sublime enim profecto est regenerationis mysterium, tamque humanæ rationi abstrusum, ut ipse NICODEMVS, (*) in sacris litteris versatissimus, cœcutiat ad illud, & audito tantum nomine, rem *ἐν τοῖς ἀδυνατοῖς* habeat. Quomodo ergo profana sacrificulorum disciplina tantum mysterium inculcare potuisset, nisi Christianis; vocabulum, eorum religioni proprium, essent suffurati? Ab his videlicet quum frequentius regenerationem quamdam nominari obseruassent, ipsi eandem regenerandi virtutem, quam hi baptismo tribuebant, taurobolio suo conabatur vindicare, ne mysteria sua Christianorum sacris vlla in re deteriora esse fateri cogerentur. Incredibile hoc poterat videri, nisi & aliis testimoniis res extra omnem dubitationis aleam poneretur. Exstat enim IULIANI Imperatoris insignis epistola, (**) in qua, postquam sacrificulis multas leges præscripsit, non dissimulat, ista omnia se Christianorum æmulatione incensum, imperare. *Si enim inquit, Sacerdotes nostri in elargiendis beneficiis segniores fuerint, præbunt Galileis materiam, liberalitate sua & beneficentia factionem suam stabiliendi, & honestos Deorum cultores calumniandi.* Eandem rem agit in alia ad Arfacium, Galatiæ Pontificem, epistola, in qua grauiter hortatur hunc flaminem, ut sacrificulos, ad cleri Christiani instituta, mores, hospitalitatem ac disciplinam instituat. At quo consilio? (***) *Cur enim inquit hanc sacrorum mutationem sufficere posse credimus, neque ad ea respicimus, quibus impia Galileorum religio creuerit: id est, ad benignitatem in peregrinos, ad curam ab illis in mortuorum sepultura positam, & ad sanctimoniam vite, quam simulant? Quorum singula a nobis vere exsequenda esse censeo.* Referendum etiam huc est ALEXANDRI SEVE-

*) Io. III. 4. 9.

**) Iulian. *Fragm. Epist.* p. 305. *Operum.*

***) *Idem Epist.* XLIX, p. 429, seq. & *en ea* Sozom. H, E, V, 16;

RI, (*) principis semichristiani institutum, qui non modo Christum in larario suo vna cum heroibus paganorum coluit, sed & tanti æstimavit sacros christianorum ritus, vt eos ad ipsam rempublicam transferret, & magistratus subrogandos illorum exemplo publice proponeret, & hortaretur populum, si quis quid haberet criminis, vt manifestis rebus probaret. Quin dudum obseruatum est eruditiss, nunquam philosophos de precibus, de hymnis Deo canendis, aliisque eiusmodi cultus diuini partibus studiosius egisse, quam ex quo christiani iis exemplo suo præuierint. Ex quibus satis apparet, gentiles etiam sacrorum suorum rationem, quoad eius fieri poterat, ad Christianorum exemplum composuisse. Ad naturalem denique theologiam quod attinet, expoliendam sibi illam sumserunt philosophi, maxime illi, qui in nullius verba magistri iurantes, ecclëticum quoddam philosophandi genus sequebantur. Quemadmodum enim hi non dubitabant ex ipsis Chaldæorum, Aegyptiorum, & Phœnicum monumentis nonnulla in rem suam vertere: ita & ecclesie thesauris inhiarunt, plura, quæ præclare a Christianis de rebus diuinis & moralibus tradebantur, impudentissimo conatu furripientes, lucemque ita miscentes tenebris, vt difficillimum subinde sit, ea, quæ rationis ductu cognouerant, a Christianorum spoliis discernere. Et hæc quidem est philosophorum *ἐν ὁλίγῳ* Christianorum origo, hæc occasio, qua in lucem prodire cœperunt. Ex eo enim tempore vix vllus est doctorum gentili-um κατ' ἐκλογὴν philosophantium cuius in operibus non aliqua saltem occurrant istius semichristianismi vestigia.

VI. Animaduernerunt hanc philosophorum rapinam olim viri eruditissimi, qui veluti conditionem rei furtiuæ, contra illos passim instituerunt. EUSEBIUS (**) in veterum philosophorum lectione versatissimus de AMELIO refert, quod diui Ioannis expilauerit euangelium, eumque non

*) Lamprid, in vita Alexandr. cap. XLIII, & XLIX,

**) Eusebius præp. Evang. XI, 10,

non sine laude allegarit. De Plutarcho & Plotino idem testatur THEODORITVS. (*) Et quamuis, quod ad Plutarchum attinet, ratio eum fugiat. De Plotino tamen res magis videtur dubio carere. Præterea etiam PROCLUS eandem dicam scribit COSMAS INDICOPLEUSTES, (***) sexti sæculi scriptor christianus, qui de eo disertè: ἕτος, inquit, τὰ ὅμοια ἡμῖν λέγει, μεταπλάσαι τὸν λόγον. Ipse quoque nostris similia profert mutato solum in aliam formam sermone; Denique & de aliis suæ ætatis philosophis Basiliius (***) idem adfirmare non dubitat, dum scribit: Hæc (quæ paullo ante ex Ioannis euangelio allegauerat,) ego noui multos etiam extra veritatis rationem mundana sapientia præditos iactantes, & admirantes suis decretis & scriptis miscere ausos esse. κλέπτει γὰρ ὁ διάβολος, καὶ τὰ ἡμέτερα ἐκφεροµεθῶν πρὸς τὴν ἑαυτῆ ὑποφύτας. Fur enim est diabolus, qui, nostra qua sunt, extra ad suos fert interpretes. Nihil eo loco planius, nihil euidentius. Non enim loquitur de λόγῳ Platoniorum, quasi ex ea doctrina falso collegerit BASILIUS, philosophos Ioannem expilasse: sed de ipsis Ioannis verbis in opere eorum non vno allegatis, ex iisque recte infert id, quod nos demonstrandum hic suscepimus, philosophos etiam gentiles christianæ religionis præstantiam tam compertam habuisse, vt subreptas illi purpuras; pannis suis adfluere non dubitarint.

VII. Neque nostra ætate defuerunt viri accurate docti, qui collatis inter se veterum iuniorumque scriptis, horum plagia sagaci ingenio deprehenderunt. IOANNES enim OWENVS, (*†) qui primus mihi nunc in manum incidit, in eruditissimo opere, quod Θεολογύµενα inscripfit vltimum istum ruentis gentilismi conatum diligentissime describit, obseruatque diabolium, præuisa antiquæ superstitionis ruina, ne

B :

in

*) Theodoritus Therapeut. 11, p. 33.

**) Cosmas Indicopleust Christian. Opin. de mundo XII, p. 341. in, Bernardi Monfaucon Collect. noua PP, Tom. II.

***) Basiliius homil, XVI in princ. Ioan.

†) Io. Oweni Theologumena I, 9, p. 126, & III, 6, p. 211.

in extremo actu sibi deesset, religionem, in qua ipse vnus omnia fuerat, varie instaurasse, & nouas ei vires, nouum splendorem addere pro virili tentasse. Quum vero duæ potissimum fuerint gentilismi partes, vna, quæ in variis de Deo rebusque diuinis opinionibus; altera, quæ in profano deorum cultu versaretur, in eo elaborasse veteratorem, vt viros doctissimos excitaret, qui salua *ἀνορατογία* sua, & opiniones de Deo sobrias magis, ac sublimiores excogitarent, & cultus supersticiosi rationes minus, quam antea, ridiculas ac ineptas præscriberent, & eas veluti fucō delinerent. In prima operis parte AMELIVM, EVMENIVM, PLOTINVM, PROCLVM, HERO-CLEM, CELSVM: in posteriore APOLLONIVM TYANEVM, POR-PHYRIVM, IAMBlichVM, & IULIANVM sedulo elaborasse. Quæ vbi fufius doctissimus autor exposuit, ita pergit: *Hoc autem conatu illos eius veritatis, quam odio habuerant, beneficio, quæ iam sui radios in hominum mentes immiserat, vfos esse, certissimum est.* Quin generatim denique pronunciat, *primis ecclesie temporibus totam philosophandi rationem ex christi-anismo esse innovatam.*

VIII. Eundem locum cum cura tractauit LVCAS HOL-STENIVS, (*) quo nemo in scriptis iuniorum PLATONICO-RVM fuit versatior. Postquam enim de PLOTINI ac PORPHYRII doctrina atque vniuersa philosophandi ratione prolixius disseruit, subductis rationibus omnibus, quæ huc facere videbantur, hanc facit cogitationum suarum summam: *Non possum, quin præstantissimorum ingeniorum sortem miserear, quæ in ea tempora inciderunt, quum religio Christiana nouam ac insuetam mortalium animis lucem extolleret, NVMENII, inquam PLOTINI, PORPHYRII, AMELII, HEROCLIS, qui cum diuine veritatis gustum ex sacris litteris & nascentis ecclesie doctoribus, aut christianorum doctorum ore percepissent, purrissimos veritatis riuulos in Pythagoræ & Platonis deriuarunt lacunas, & igniculos diuine lucis mendaciorum fumo &*

te.

*) Lucas Holstenius *de vita & scriptis Porphyrii* cap. VI, p. 24.

**) *Idem l. c. p. 28.*

tenebris obscurarunt. Idem vir clarissimus (*) paulo post obseruat, in posteriorum Platoniorum scriptis, praesertim PLOTINI, IAMBELI, & PROCLI multa passim reperiri, quae non ex obuiis & communibus religionis nostrae dogmatibus, sed ex intimis & reconditissimis mysticae theologiae penetrabilibus videantur depromta, neque obiter tantum strictimque verbis adumbrata, sed proprio ac efficacissimo orationis genere, adeo luculenter ab iis expressa, ut magnis ingenii materiam dubitandi non leuem reliquerint, alios in eum impulerint errorem, ut quae apud vetustissimos ecclesiae scriptores divina prorsus in hoc genere, existant, ea inuerso ordine a Platoniciis illis mutuata, & velut Aegyptiorum spolia in pios vsus conuersa adfirmarint, atque isto etiam argumento praestantissimorum operum fidem auctoritatemque conuellere vouerint. Hæc HOLSTENIVS, qui his verbis non obscure eos notare videtur, qui DIONYSIVM AREOPAGITAM, Platonica quædam in theologiam mysticam transtulisse arbitrantur. Ipse enim contra ea existimat, Platonicos potius mysticorum sermone expilasse. Quod etiam de Proclo testatur SVIDAS, (***) dum ait: ἰστέον ὡς τινες τῶν ἔξω σοφῶν, καὶ μάλιστα Πρόκλος θεωρήμασι ποικίλοις τὸ μακαρίως Διονυσίου κερχῆσαι καὶ αὐτῆς τοῖς ἑξησίαις. Sciendum autem est, quosdam ex profanis sapientibus, præcipue vero Proclum, sæpe theorematibus beati Dionysii, & interdum nudis eius verbis vsos esse. Sed quocumque modo se res habeat, (nolumus enim iam hac de re cum quocumque litigare) id saltem certum est, philosophos istos, de quibus HOLSTENIVS agit, multa, si non è Dionysio aliisque mysticis, at certe ex aliis doctorum christianorum operibus in rem suam vertisse.

IX. Non magis hæc philosophorum æmulatio fugit fa-
ga-

*) Vid. Petanii dogm. theolog. IV, 10. de Deo, Thomæ Gale ad not. ad Iambel. de myst. r. Aegyptiorum. p. 288. Ioh. Albert. Fabric. Proleg. ad Marini vitam Procli.

**) Suidas voce Διονύσιος Tôm. I. edit. Lud. Kusteri.

gacitatem, illustrissimi episcopi Suesſionenſis, P. D. HUETII, (*) qui vbi Iamblichi de myſteriiſ Aegyptiorum facerrimum opus allegat in eo paſſim dicit micare, lucidiſſimæ veritatis ſcintillas & fricturas quaſdam chriſtianismi. Cuius rei redditurus rationem: *Ex quo enim, inquit, fulgere cæperat Chriſti philoſophia, iam inde etiam ethnicam philoſophiam lucis ſuæ radius late perſudit, idque cum in Procli, Porphyrii aliorumque ſcriptionibus perſpicitur, tum maxime in eo, quem commemorauimus, Iamblichi libro.* Cui Huetii teſtimonio facile addere liceret alia veluti GVILIELMI CAU-
VEL, (**), & HERMANNI WITSH (***) niſi nos iam dudum ad ſe vocaret laudatiſſimus THOMAE STANLEII interpres, (*+) qui in ſæpius allegata Hiſtoriæ philoſophicæ appendice, rem omnem vt ſolet, accurate expediuit. Etenim, in politiſſima: iſta diatribe ſingulari capite expendit, *quàm multa ecclēſtici pagani ex Chriſtianis ſacris in ſua ſcripta deriuarint & qua de cauſſa?* Reſpondet vir doctiſſimus, iam inde ab Ammonii Saccæ temporibus, qui Chriſtianis ſacris initiatus fuerit, multa ex diſciplina chriſtianorum ecclēſticos philoſophos reliquis ſapientiæ ſuæ placitis atteXuiffē, atque hinc nugari eos, qui quas in horum philoſophorum ſcriptis inueniant, præclaras doctrinas de morte philoſophica corporiſque & ſenſuum fuga, de cura animai item & de mentis cultu ex eorum ingenio profecta, a chriſtianis vero in vſuſ ſuos verſa eſſe exiſtiment. Certum enim hoc eſſe, ipſius ſcripturæ *Phedron* adeo exacte referre pleraque illa, quæ de talibus philoſophi illi habeant, vt ex illiſ fontibus deriuata ea eſſe, dubitari vix poſſit. Obſeruat porro, id omne ab iis æmulatione religionis chriſtianæ factum, ne quidquam ſcilicet de eſſe philoſophiæ videretur eorum, quibus illa ſeſe maxime hominum animis commendare deprehenderetur. Nam ab indoctiſſimis quoque hominibus,

tem

*) Huetii *Demonſtr. Evang. Prop. IV. p. 23.*

**) Guilielm. Cauē *Chriſtianism. Primitiv. I. 3. p. 64.*

**) Hermann Witſ. *Exercit. Dodec. IV. 13. p. 176.*

*) *Append. ad Th. Stanl. Hiſt. Philoſ. cap. VII. p. 1225.*

eam in christiana religione doctrinae morumque probitatem deprehensam esse atque innocentiam, ut non potuerit non animos eorum ducere, atque conuincere conscientias. Addit praeterea, non alios facile in ornanda spoliis huiusmodi philosophia diligentiores se praestitisse, quam qui infensissimo fuerint aduersus Christianos animo, IULIANVM enim, PORPHYRIVM & PROCLVM, quos peculiaribus scriptis christianismum impugnasse constat, diligentissimos fuisse in imitanda doctrina morum institutisque christianorum. Quae & aliis quibusdam specimenibus demonstrat, ob praemissa breuitatis fidem hic omnino praetermittendis.

X. Minimum fortasse momentum domestica haec testimonia ad rem adferre videbuntur. Quum enim nihil contingat frequentius, quam ut adfectus migrent in calamum, & ad id credendum sit quisque procliuior quod fuit, quam proficetur, religioni honorificum esse existimauerit: vereri quis posset, ne & hi, quos recensuimus, humani quid passi sint, istaque omnia non tam veritate, quam religionis studio adducti scripserint. Enimuero, quo minus haec in eos cadat suspicio, ipsi prohibent gentiles philosophi, qui, ut solenne est furibus, tuas complicumque rapinas turpiter prodiderunt. PROCLUS (*) enim, qui reliquis plagiaris vult videri ingeniosior, allegatis quibusdam, quae de Archangelis disseruerat PORPHYRIVS, caute admodum monet, nouum hoc philosophandi genus a IAMBlichO esse reprehensum, id eo, quod PLATO Archangelorum nusquam meminerit, quibus addit PROCLUS: ἡδὲ Φιλόσοφος ὁ τρέπος ἔτος τῆς Θεωρίας, ἀλλὰ βαρβαρικῆς ἀλαζονείας μεσός. Neque philosophicus hic speculandi modus, sed barbaricae ostentationis plenus. Quibus verbis quid innuat, non adeo obscurum est illis, qui IONANEM Euangelistam ab AMELIO βάρβαρον. (***) ipsumque disciplinam Christianae institutum a PORPHYRIO (***) βάρβαρον τέλ-

C

μημετα

*) Proclus in *Timaeum* l. p. 41.

**) Eusebius *Præp. Ecc.* XI, 19. p. 54.

***) Idem *H. E.* VI, 19.

μημα, a IULIANO (*) denique βαβαρικὴν ἀλαζονείαν frequenter appellatum meminerint. Sed quid opus est, inquis, ad christianos confugere: quum archangelorum iam multo ante PORPHYRIVM, ZOROASTRIS oracula & ORPHEVS meminerint? An non ab his potius, quam à Christianis mutuum hanc doctrinam acceperit PORPHYRIVS? Annon probabilius est, PROCLVM Chaldæorum potius & Orphei dogmata τῆς βαβαρικῆς ἀλαζονείας nomine notasse, quam Christianorum? Sed iunt fortassis, quæ hic reponamus. Fateor equidem, multos in ZOROASTRIS oraculis angelos quærere & archangelos. Quemadmodum & THOMAS GALE (***) disquirens in eruditissimis ad IAMBlichVM adnotationibus, vnde Archangelorum doctrinam Porphyrius acceperit? respondet, plures esse vias, quibus ad eius notitiam potuerit pervenire. Præter libros enim Iudæorum christianorum & Gnosticorum apocryphos, etiam ZOROASTRIS existisse libros, è quibus de Archangelis, quædam haurire potuerit. Sed in iis, quæ exstant oraculis neque archangelorum neque angelorum vlla fit mentio. Adscribunt equidem Chaldæis hanc doctrinam PSELLVS, DAMASCIVS, & alii: (***) sed qua fide, ipsi viderint. Mihi sane omnia, quæ de ZOROASTRIS & Chaldæorum doctrinis vulgo referuntur, talia videntur, vt iis vix tuto innitaris. Quamvis enim non negem, inesse iis nonnulla vere Chaldaica, res ipsa tamen docet, adeo illa alienis Platoniorum & Iudæorum doctrinis esse interpolata, vt genuina à spuris ægre discernere liceat. Idemque sentiendum videtur de ORPHEO, (*†) cuius hi versus circumferuntur:

Ἐγὼ δὲ θεῶν πρῶτοντι παρεστᾶσιν πολύμοχθοι
ἄγγελοι, οἵσι μέμλε, βροτοῖς ὡς πάντα τελῶται.

Can.

---

*) Iulianus Epist. LXIII. p. 454.
 **) Thom. Gale ad Iamblich. p. 206.
 ***) Thom. Gale l. c. Thom. Stanley Hist. Philos. Chald. I, 2, 9.
 †) Orpheus ap. Clem. Alex. Strom. V, p. 608.

*Candentique tuæ sedî permulta laborans
Astant angelicus populus, queis maxima cura
Mandata est hominum.*

Quis enim eos genuinos præstiterit in tanta carminum Orpheo suppositorum turba? Quare id verosimillimum videtur, si cum LVCA HOLSTENIO (*) dicamus, hanc, de angelis doctrinam Porphyrium accepisse a christianis, hosque ipsos esse, quos barbarorum nomine PROCLUS traducat. Adiungimus vero PROCLUS IULIANVM τὸν παραβάτην, qui quum ad paganorum defecisset superstitionem, nihil reliqui fecit, vt, quantum in se esset, absurdissimæ religionis meculas elueret. Hinc non ipse tantum cautius sublimiusque philosophari cœpit, verum etiam reliquos paganos, imprimis sacerdotes, ad emendatiorem illam & semichristianam philosophandi methodum est cohortatus. Ad sacrorum enim antifistites inter alia & hæc scribit: (***) Προσευχέον μὲν ἄτε πάντων ἄτε τοῖς πάντων δόγμασιν· ἀλλὰ ἐκείνοις μόνον ἢ ἐκείνων, ὅσα εἰσεθείας ἐστὶ ποιητικά, καὶ διδάσκει περὶ θεῶν, πρῶτον μὲν, ὡς εἰσὶν εἶτα, ὡς προνοοῦσι τῶν τῆδε, ἢ ὡς ἐργάζονται μὲν εἰδὲ ἐν κακόν, εἰδὲ ἀνθρώπους, εἰδὲ ἄλλως φθονῶντες ἢ βασκαίνοντες, ἢ πολεμῶντες. Non omnibus aut omnium dogmatibus, auscultandum, sed illis, & eorum decretis duntaxat, quæ pietatem animis iniicere possunt, de quæ Diis ita docent: primum aliquos esse, deinde infimorum rerum penes illos esse curam, adhuc nihil ipsos mali, neque hominibus, neque ceteris inferre, liuore, inuidia aut mutuis inter se præliis exercitos. Quorsum autem hæc spectent, facile coniciet, quicumque ea, quæ statim sequuntur, verba expendit: ὁποῖα γράφοντες μὲν οἱ παρ' ἡμῶν ποιηταὶ κατεφρονήθησαν οἱ δὲ ἰσθδίων προφήται, διατεταγμένως συγκατασκευάζοντες ὑπὸ τῶν ἀθλίων τέτων, τῶν προσηνευμένων ἑαυτοῖς τοῖς Γαλιλαίοις θαυμάζονται. Huiusmodi (de eorum inuidia & contenti-

C 2

(*) Holstenius de vita & scriptis Porphyrii cap. VI, p. 27. seq.

(**) J. Fragm. Epist. p. 300. seqq.

onibus) quam Poeta nostri scriptis prodidissent, contentui habui sunt, at vero Iudeorum prophetae, quum illa pro certis & constitutis adseverent, apud infelices illos, qui se ad Galileorum cetum applicarunt, in admiratione versantur. Quid aliud ergo intendit IULIANVS quam, vt gentiles christianorum aemulatione accendat, horteturque ad philosophiam illam semichristianam, maiore, quam adhuc fecissent, cura excolendam? Id vnum scilicet reliquum videbatur IULIANO, turpi ad gentilismum defectione omnium reprehensionem incurrenti, vt strumam, quod est in prouerbio, diaphano tegetet, quo emendata quadantenus ad Christianorum exemplum philosophia, paullo minus insanire videretur.

XI. Enimvero dispiciendum porro est, quibus demum vis philosophi isti, ad christianae veritatis thesauros penetrarint. Notum enim est, iam inde a saeculo tertio Christianos mysteria sua habuisse secretissima, & ne catechumenis quidem, nedum paganis illa facile enunciasse (*). Quomodo factum est igitur, vt ad ipsos paganos eorum notitia peruenerit? sed cogitanti mihi ea de re, & recentior videtur illa, quam iactant, disciplina arcana, & tres occurrunt viae gentilibus philosophis expeditissimae. Alii enim ex sacrarum litterarum ecclesiaeque doctorum lectione, alii ex quotidiana Christianorum consuetudine, alii in eorundem scholis profecere. Librorum sacrarum lectioni operam dedisse iuniores philosophos, ex iisque, quantum eorum rationes tulerunt, in rem suam vertisse, extra omnem dubitationis aleam positum est. Quamuis enim haec oracula criminosisime infectarentur, eorumque *Isomorphos* data opera impugnarent; non puduit tamen homines impios ea, quae sublimiora ipsis videbantur, operibus suis intexere, hisque alienis plumis se efferre. Inter hos merito refe-

*) Gebh, Theod. Meyer *de recondita veter. Eccles. Theologia* §. XVI. p. 2. Quil, Euseb. Tenzel *de discipl. arcana*.

referimus NUMENIVM, quem ORIGENES (*) ait multa suis inferuisse commentariis *de promissa e Moysi & Prophetarum libris, & tractata per verisimilem tropologiam*. Quae ne quis paullo iactantius ab Origene dicta existimet: specimen huius rei nobis suppeditant PORPHYRIVS (**)& EVSEBIUS (***) qui verba Moysi : ἐν φέρεται ἐπ' αὐτῶν τῆ ὕδατος θεῶ πνεῦμα, (*†) a Numenio allegata explicataque testantur. Quin imo non solum veteris testamenti scriinia expilavit, quemadmodum ab Origene observatum est, sed & in libro tertio *περὶ τὰ γὰρ*, narravit quamdam historiam de IESV, non addito nomine, sed narratione in tropologiam conversa. (*†) Porro NUMENIVM in isthoc instituto sequuti sunt alii, maxime AMELIVS, qui EVSEBIO (†) teste, allegato principio Evangelii IOANNIS, per Iovem iuravit, quod barbarus ille, (sic vocat Iohannem) recte sapienterque de λόγῳ disseruerit. Quo loco non possum non monere, Platonicos iuniores, quum in magistri sui scriptis de λόγῳ quodam multa dici deprehendissent, maximopere suspexissent diuinum illud Evangelii Iohannis principium, existimantes videlicet, illam PLATONIS περὶ τοῦ λόγου doctrinam, tanti tamque inter christianos honorati viri testimonio non leuiter stabillri. In quo quamuis valde eos fugiat ratio, quum IOANNIS Evangelistae Platonisque dissensus a Viris cruditissimis contra IO. CLERICVM (††) luculenter admodum demonstratus sit: (†††) Platonis tamen id adeo non potuit persuaderi, vt prima illa IOANNIS commata, quum cetera christianorum somnia contemptui haberent, amplissimis semper laudibus efferrent. Hinc

C 3

e SIM-

(*) Origen. *adv. Cels. IV. p. 198. & I. p. 13.*

(**) Porphy. *de antro p. 256.*

(***) Euseb. *Præp. Evang. IX. 17. XI. 9. 18. ***†) Gen. I. 2.*

(†) Origen. *adv. Cels. IV. p. 198.*

(†) Euseb. *ibid. XI. 19. p. 540.*

(††) Io. Clerici *Anim. adv. ad XVIII. prima commata cap. 1. Ioannis. & Ep. Critic. IV. p. 247.*

(†††) Hermann. *Wittü. diff. de λόγῳ in dodec. Exercit. Hist. theolog.*

e SIMPLICIO, Mediolanensium episcopo sapiuscule se audiuisse ait AVGVSTINVS, (*) quemdam ex Platoniciis dixisse, aureis litteris, describendum esse Evangelii Ioannis initium, & in conspicuis ecclesiarum omnium locis proponendum. Omittimus iam, quæ de PLYTARCHO & PLOTINO obseruare sibi visus est THEODORITVS. (**). Omittimus, quæ de CELSO, PORPHYRIO, IULIANO, & CHALCIDIO dici poterant, quorum vel opera & fragmenta, quam assidui fuerint in euoluenda sacra Scriptura legendisque christianorum libris, perspicue docent. Quis vero viros tam prudentes atque eruditos a diuini verbi lectione plane inanes rediisse credat? quis dubitet, quin etiam aliud agentibus plura in eo occurrerint, quæ animos, quantumlibet a CHRISTO alienos in admirationem raperent? Vnde adeo non mirum est, philosophos hos ex scripturis sublimius philosophari didicisse, vt mirandum potius esset, nisi vani hi sapientiæ diuini ostentatores spoliis quibusdam, ex diuino codice surreptis, *Φλυαγίας* suas exornassent.

XII. Alteram viam, qua Philosophi pagani ad sublimiorem quamdam sapientiam notitiamque christiana religionis peruenerunt, muniuit illis perpetua christianorum consuetudo, quæ iis vel nihil tale cogitantibus profuit, dum tot laudandis christianorum exemplis quotidie excitantur. Magna nimirum exemplorum etiam apud malos vis est, & quemadmodum, qui in sole ambulant, etiam si id non agant vt colorentur, colorantur tamen: ita fieri vix potest, quin is, qui cum sapientibus vitæque emendatæ viris quotidie versatur, aliquam si non sapientiam ac probitatem, at certe illarum speciem induat. Iam consideret mihi quisquam illorum temporum conditionem, secumque cogitet, annon oportuerit philosophos ad emulationem accendi. Omnes ciuitates tum impleuerant christiani, veram illam animique formatricem sapientiam

*) August. de Ciuit. Dei. X, 28.

***) Theodorit. Therapeut. II. p. 32.

tiam professi. Eorum non modo doctores & antistites, sed & mulierculæ & seruuli e lacu & furno redeuntes & sublimius reuerentiusque de rebus diuinis differebant, & plus veræ sapientiæ exprimebant viuendo, quam philosophi vniuersi integris voluminibus tradiderant. (*) At qui eodem tempore florebant philosophi, dici non potest, quam anilem ac inspidam sectati sint philosophandi rationem, priusquam sublimioris cuiusdam sapientiæ gemmas furtim christianis furriperent. Alii vt LUCIANVS (***) ait, ἀρετήν τινα καὶ ἀσώματα καὶ λήρους magno strepitu iactare: alii vulgaria quædam viuendi præcepta miro supercilio inculcare, ipsi cæteroquin ab emendata vita remotissimi: quidam disputando scum vitii bellum gerere, & gloriosum sibi ducere, si paullo loquaciores & in vibrandis excipiendisque quæstionculis essent exercitiores. Denique omnes, qui tum sapientiam nomine pallioque præferebant, philosophiam in populare conuerterant artificium, verborum inaniam fumum ære vendentes, quales ἐπὶ μισθῷ φιλοσοφῶντας καὶ τὴν ἀρετὴν ὄνιον ὡσπερ ἐξ ἀγορᾶς προτιθέντας, pro mercede philosophantes, & virtutem veluti venum in foro exponentes non sine sale exagitat LUCIANVS (***) Quid agerent igitur excitiora ingenia, quæ in tanto stultorum prouentu subinde nascebantur? A Christo & vera, quam euangelium exigit, fide penitus abhorrebant. Ex christianis in quotidianis congressibus multa audiebant de deo eiusque natura & operibus, multa de spiritibus bonis & malis, de rerum origine, de hominis naturali corruptione, de purgatione animi & vera virtute, de casto Dei cultu, aliisque huius generis doctrinis, quæ vel inuiti cogebantur admirari. Nec ferre profecto poterant æquo animo, quod sapientissimi qui que gentiliū, a christianorum mulierculis & ancillis sapientia & pietate superarentur. Quid consilii itaque erat reliquum, quam vt christianorum dogmata, quantum
falua

*) Athenagoras Apolog p. 39. & ibi Reichenbergii annotat.

) Lucianus in Timone p. 97. Tom. I. *) Lucian. in Nigriano p. 59. T. I.

salua religione fieri poterat, sua facerent, iisque spoliis exornarent philosophiam, publico risui adhuc expositam, ipsique gentilibus, sine his tegumentis, dedecori futuram?

XIII. Enimuero ex ipsis denique christianorum scholis lumen haut minimum philosophiæ gentilium adfulsit. Eas enim & ab ipsis paganorum philosophis frequentatas, exemplis constat quam plurimis. Mirum quidem hoc videri poterat, vel eo nomine, quod pagani odio plus quam Vatiniano Christianos prosequerentur. Vnde facile quis posset colligere, quosuis potius, quam christianos doctores, ab iis esse auditos. Sed nota est curiositatis indoles, quæ reliquos adfectus haut raro supprimit, ipsumque odium aut extinguit aut suspendit. Sane ipsorum Imperatorum & Augustarum nonnullos a Christianorum institutione non profus abhorruisse, legimus. De Seuero enim Imp. a TERTULLIANO (*) memoriæ proditum est, quod in palatio habuerit PROCVLVM quemdam christianum, qui Torpacion sit cognominatus, quique Imperatorem aliquando oleo curauerit, ipsumque eius filium Antoninum Caracallam lacte Christiano educauerit. Idem de Iulia Mamae Alexandri Seueri matre est certissimum, (**) quippe quæ Antiochiam acciuit Origenem, vt ex eius præceptis sermonibusque proficeret, & Christianam perdisceret doctrinam. Hæc si ipsi Imperatores & Augustæ fecerunt, qui, quantum nobis constat, antiquæ superstitioni, tanquam scopulis ad hæserunt: cur dubitassent quæso tenuioris conditionis homines, christianorum scholis interesse? Sed quid opus est verbis, vbi res ipsa loquitur? Nota est schola christianorum Alexandrina, ex qua tanquam ex equo Troiano lectissima semper ingenia prodierunt. Iam inde enim a prima Christianorum ætate eam illuminarunt doctores celeberrimi, CLEMENS, PANTAENVS, AMMONIUS, ORIGENES, HERACLAS,

PIE

*) Tertull. *ad Scapulam. cap. IV.*

**) Euseb. *H. E. VI. 21. p. 223.*

PIERIVS, SERAPION, (*) DIDYMVS, RHODON & alii quam plurimi:
 quorum institutum licet ad τὴν τῶν ἱερῶν λόγων διδασκαλί-
 ας potissimum spectarit, eoque factum sit, vt καθηγήσεων
 Magistri vocarentur: philosophiam tamen eadem opera
 professi, sunt, omniaque, quæ in gentilium operibus reperie-
 bant, in suos selegerunt vsus, non quod christianæ religioni
 his phaleris opus esse existimarent. sed quia hæc non incom-
 moda videbatur gentiles ad se alliciendi occasio. Et sane
 non infeliciter ipsis cessit hoc negotium. Quamuis enim
 fatendum sit, patres Alexandrinos inquinatioris philoso-
 phiæ decreta nonnunquam esse amplexos, & dum nescio
 quem eruditionis fumum caprarint, multos vna errores in
 ecclesiam inuexisse: **) effecerunt tamen hac docendi ratio-
 ne, vt & gentiles his ἀκροάσειω inuitati eorum scholis
 interessent, in iisque veluti aliud agentes ad christianam re-
 ligionem præpararentur. Cuius rei luculentum testem ha-
 beo EVSEBIVM, (†) qui vbi de ORIGENE eiusque docendi dex-
 teritate & fama agit: τοιαῦτα δὲ, inquit, φιλοσόφῃ βίῃ τοῖς
 θεωμένοις παρέχων ὑποδείγματα, εὐκρίτως ἐπὶ τὸν ὅμοιον αὐ-
 τῶ ζῆλον, πλείους παρέωρεμα τῶν φοιτητῶν, ὥστε ἤδη τῶν ἀπίστων
 ἑθῶν τῶν δὲ ἀπὸ παιδείας καὶ φιλοσοφίας ἔτρεψ τυχόντας ὑπά-
 γεσθαι τῇ δὲ αὐτῆ διδασκαλίᾳ. Huiusmodi igitur philo-
 sophicæ vitæ exempla omnibus spectanda præbens, plures ex
 discipulis ad imitationem sui merito prouocauit, ita vt mul-
 ti ex gentilibus, tum in omni doctrinæ genere, tum in phi-
 losophia præstantissimi, eius se magisterio submitterent.
 Cui suffragatur HIERONYMVS: (***) illud, inquit, de immor-
 tali Origenis ingenio non taceo, quod dialecticam quoque
 & geometriam & arithmeticam, musicam, grammaticam

D

*) Vid. Philippi Sidetæ catal. catechetarum Alex. apud Dodwellum ad
 finem differt. Irenæic. Ioh. Andr. Schmidii diff. de Schola Alexandr.
 catech. t.

**) Vid. Thom. Ictigii præfat. ad operum Clement. Alex Supplementum.
 2. VII.

†) Euseb. H. E. VI, 3. p. 167.

***) Hieronymus Catalog. Viror. Illustr. c. LII.

& rhetoricam omniumque philosophorum sectas ita didicis, ut studiosos quoque secularium literarum sectatores haberet, & interpretaretur iis quotidie, concursusque ad eum mixti fierent, quos ille propterea recipiebat, ut sub occasione secularis literaturæ in fide Christi eos institueret. Possem hanc in rem exemplum adducere non vnum, iisque rem omnem perducere ad liquidum. Ipse enim EVSEBIUS (†) recenset Plutarchum, Serenum, Heraclidem, Heronem, alterum Serenum, Heraclam, qui omnes, gentiles quum essent, Origenis scholas frequentarant, in iisque tantum profecerant, ut non modo verbis factisque, sed & sanguine CHRISTVM confiterentur. Sed sufficientes fratres germani GREGORIUS THAVMATVRGVS & ATHENODORVS, quorum, uterque philosophicis studiis in Origenis scholis initiatus, abiecta veteri superstitione inter christianos nomen professus est, ceu in ipso dissertationis limine e GREGORIO NYSSENO, docuimus.

XIX. Inter omnes vero, quæ tum florere, scholas, facile reliquis omnibus, palmam præripuit illa Ammonii Saccæ, cuius tanta tum erat fama tantaque celebritas, ut etiam PLOTINVS, HERENNIVS & ORIGENES, ab Adamantio illo diuersus, alique gentiles philosophi, illi interesse non dubitarent, multaque inde procul dubio referrent ex reconditissimis christianæ religionis dogmatibus deprompta, Sed multa hic eruditis subnata sunt dubia, quorum quædam, quæ huc faciunt, paucis discutiemus. PORPHYRIVS, (††) qui vitam PLOTINI accurate admodum perscripsit, ut & HIEROCLES, (*) de AMMONIO prodiderunt memoriæ, quod veterum philosophorum opinionibus perpurgatis reiectisque, quæ instar lolii succreverant, nugis, puram ac genuinam philosophiam restituerit, & multos sibi vndiqueque acciuerit auditores, & in his maxime Plotinum, Herennium &

†) Euseb. H. E. VI, 3. p. 165. & 4. p. 167. seq.

††) Porphy. Vita Plotini, c. III.

*) Hierocles apud Photium in Biblioth. Codice CCXIV, p. 549.

& Origenem, qui fidem sibi mutuo obstrinxerint de dogmatibus AMMONII non euulgandis. At quum PLOTINVS promissis bona fide steterit, HERENNIVS, teste PORPHYRIO, eam primus violavit, eundemque postea sequutus est Origenes. Hæc partim HEROCLES, partim PORPHYRIVS referunt. Quum itaque adhuc inter omnes constiterit, AMMONIVM istum Sacram Christianorum sacris fuisse addictum, collegerunt ex Porphyrii verbis LVCAS HOLSTENIVS (*) & PHILIPPVS LABBEVS, (***) dogmata illa Ammonii, de quibus non euulgandis fidem sibi inuicem obstrixerit illa condiscipulorum triga, nihil fuisse aliud, quam doctrinas sublimiores ex ipsa religione christiana depromptas, quæ a PORPHYRIO inuidiæ amolendæ causâ *δύματα ἀνακαθαρμένα, dogmata inprimis perpurgata* adpellentur. Sed alia omnia, hic videntur doctis quibusdã viris, qui HOLSTENIVM & LABBEVM fallere existimant. Celeberrimus, mihiq; nunquam sine laude dimittendus STANLEY interpret (**), in eo ait vtrumque errasse, quod crediderint PORPHYRIVM in animo habuisse philosophiam, doctrinis christianis interpolatam, quum potius eius verba ad philosophiam eclecticam ab AMMONIO excultam pertineant. At ulterius progrediuntur PETRVS BÆLIIVS (*) & IO. ALB. FABRICIVS, (***) qui non hunc modo errorem in Holstenio & Labbeo notant, sed & penitus AMMONIVM tum christianum fuisse negant quum PLOTINVS ei daret operam. Quæ si vera sunt, ne suspicandum quidem est, quod AMMONIVS discipulis dogmata Christiana instillaverit. Sed vt largiamur, PORPHYRIVM non de dogmatibus christianis, sed eclecticis esse loquutum (quamvis tunc vix possit reddi ratio, cur hæc discipulorum triga, ea dogmata eclectica euulganda non putauerit,) ea tamen quæ de paga-

D 2

nif-

*) Luc. Holstenius de vita & scriptis Porphyrii. p. 281.

**) Phil. Labb. diss. de script. Eccles. Tom. I. p. 58.

***) Append. ad Stanl. de philos. eclectica cap. III. p. 1210.

*) Bæl. diction. Historique & Critiq. Tom. I. p. 200.

**) Fabric. Bibl. Gr. IV, 26. p. 151. & 159.

nifino AMMONII fufpicati funt Viri doctiffimi, non videntur tam firmis niti argumentis, vt eorum cauffa, virum tam illuftrem, e christianorum diptrychis expungendum arbitremur. Primo enim *Σοδοδάκτυς* cognomen vtget BAEIIVS, quod AMMONIO ab HIEROCLE (*) tribuitur, additque non effe probabile, gentilem philofophum Ammonium elogio hoc ornare voluiffe ob accuratiorem theologiae christianae notitiam, fed procul dubio, illud ei datum fuiiffe ob *ἰνδουσιαισμὸν*, & accuratiorem philofophandi rationem, in qua tamen non Chriftus & euangelium, fed PLATO & ARISTOTELES, regnarint. Deinde addit, AMMONIVM difcipulos habuiffe non folum christianos, fed & Deorum cultores, quos AMMONII fcholas mox fuiiffe deferturos credibile fit, fi is vel dogmata christiana difcipulis inculcaffet, vel ipfe fuiiffet christianus. Praterea etiam prouocant ad auctoritatem PORPHYRII, (**) a quo obferuatum fit, AMMONIVM Plotini magiftrum, christianis facris initiatum ad gentiles, fimulac adleuerit, defeciffe, conftanterque apud eos maniffie: Denique e LONGINO (***) obferuant, AMMONIVM Plotini praecptorem nihil feripiffie, quum Chriftiani Ammonii opufcula quaedam ab EVSEBIO & HIERONYMO laudentur. Equibus omnibus demum colligunt, AMMONIVM hunc Saccam eo tempore, quo Plotinum aliosque paganos auditores habuerit, non amplius fuiiffe Chriftianum, fed dudum ad gentili-um castra tranffiffe, atque hinc non leuiter erraffe EVSEBIVM, qui Ammonium hunc Saccam, alterumque christianum ab eo diuerfum, primus confuderit. Sed fortaffis rationibus hifce nondum fatis euictum eft, aut EVSEBIVM tam grauiter erraffe, aut ipfum AMMONIVM fuiiffe gentilem. Quod enim ad primam attinet: noftra non multum intereft, vnde *Σοδοδάκτυς* cognomen retulerit Ammonius. Si vel maxime enim hoc demus BAELIO, quod illud *ἰνδουσιαισμὸν* cuidam phi-

*) Hierocles apud Photium, *Cod.* CCXIV.. p. 549.

**) Porphyrius apud Euseb. *Hif. Ecclef.* VI, 29.

**) Longinus ap. *Porphyr. in vita Plotini cap.* XX.

philosophico originem debeat: nondum tamen inde sequitur, ut Ammonium christianum fuisse negemus. Non mirum enim est, gentiles rei ignaros, ei *ἐνθυσιασμόν* tribuisse, qui cum iuuenis faccis ferendis vitam ægre tolerasset, subito non modo philosophus sed & nouæ emendatissimæque philosophiæ auctor exstiterat. (*) Nec magis nos urget alterum BÆLII argumentum, a discipulis Ammonii gentilibus desumptum. Quum enim ipse fateri non dubitet, Ammonio quem gentilem putat, christianos discipulos dedisse operam: cur adeo absurdum sit credere, quod gentiles etiam christianorum scholis interfuerint, maxime quum id superiore paragrapho exemplo non vno luculenter demonstratum sit? At procul dubio, inquit, gentiles Ammonii scholam statim deseruissent, si in illa doctrinæ christianæ fuissent propositæ. Deseruissent utique, fateor, si audiissent mysteria & fundamenta ipsa christianæ religionis, si Ammonius illis inculcasset CHRISTVM cruci adfixum, *ἰσθῶν οἱ μὲν σκάνδαλον. ἔλλησι δὲ μαζίαν*: (**). sed huius generis doctrinarum non adeo multam in his scholis factam esse mentionem, facile adducor, ut credam. Sunt vero & alia christianorum præcepta ad mores componendos comparata, a quibus adeo non abhorruere gentiles, sublimioris philosophiæ studiosi, ut ea admirati sint maxime. Hæc verò sunt, quæ inculcarunt magistri Christiani: hæc sunt, quæ sectati sunt pagani philosophi: his purpuris pallia sua ornari posse, non præter rem existimarunt. PORPHYRII porro testimonium de deserta ab Ammonio Christiana religione ita comparatum est, ut mirari subeat, viros doctissimos huic viro tam multum tribuisse, quo nemo fuit mentendi in rebus christianorum studiosior. Laboravit enim homo infelicissimus eo insanix genere, ut omnes pæne viros doctos gentilibus vindicaret. Sic ORIGENEM Adamantium gentilibus sacris innutritum sero demum ad christianos delapsum scribit eodem loco, quo Ammonium ad paganos de-

D 3

*) Ammianus Marcell. XXII, ad finem.

**) 1. Cor. I, 23.

descriuisse tradidit. (*) Qui itaque de homine celeberrimo, sibi que prope æquali tam turpiter mentitur, quomodo magis vera dicere crederetur de Ammonio? Sane EUSEBIUS, (**) qui non multum ab his temporibus absuit, virosque ecclesiasticos, si quis alius, habuit exploratissimos, hanc PORPHYRII calumniam dudum explosit, dum ait: τῷ δὲ Ἀμμωνίῳ τὰ τῆς ἐιδέας Φιλοσοφίας ἀνεργα καὶ ἀδιάκτοτα καὶ μίχρως ἐσχάτης τῆ βίης διέμεινε τελευταίης. Ammonius diuina philosophiæ præcepta ad extremum vsque terminum vite integra atque immota retinuit. Quis verò, credat, viri tam illustris ἀποφασίαν tam ignotam fuisse Christianis, vt ea EUSEBIUM fugere potuerit? Vnde & vltimum, quod e LONGINO defumitur, argumentum cadere videtur. Quamuis enim negare videatur LONGINVS, Ammonium libris scribendis operam dedisse: ex ipsis tamen illius verbis satis adparet, eum locum de libris tantum philosophicis, & eos recensere, qui libros scribendi operam non primam & antiquissimam, sed quasi πάρεργόν τι habuerint. Hinc statim addit: καὶ γὰρ εἰ τι πέρι των γεγραπταῖ τισιν, ἐκ ἐχέγγυα (†) πρὸς τὸ μετὰ των ἐξεργασμένων των λόγων αὐτὸς ἀρτιμὲν ἀν γένοιτο, πάλιν ἐξεργον τῇ τοιαύτῃ χρησαμένους σπαρῆ, καὶ μὴ προηγεμένην περὶ τῆ γεράφω ὀρμηὴ λαβόντας. iam vero si quid ab aliquo eorum scriptum est, --- non illud tanti est, vt ea propter inter illos referri mereantur, qui deãta opera litteris philosophiæ dogmata explicauerunt, quum hæc ipsis opuscula veluti πάρεργα seu fortuita fuerint, neque scribendi munus tantquam primum ac præcipuum in se susceperint. Ex quibus sane perspicuum est, LONGINVM adeo non negare, quod Ammonius quædam theologici argumenti scripserit, vt ne philosophica quidem opuscula ei plane abiudicaret, qualia ab AMMONIO scripta esse vel e GREGORIO NYSSENO, (††) aut si maius NEMESTIO non obscure colligitur. Quam igitur nul-

*) Euseb. H. E. V. 1. 29.

**) Euseb. l. c.

†) Sequimur hic & insequentibus emendationes Cornelii Tollii quas ipse probat & addit Fabricius Bibl. Gr. IV, 26. p. 128. not. r.

††) Gregor. Nyss. ut patens Nemes. de amic. a Tom. II. op. p. 31. & 109.

nulla doctissimorum virorum ratio nobis persuadeat, vt
 Ammonium ad gentilium superstitionem defecisse creda-
 mus: nobis contra non desunt rationes, quæ alia omnia
 suadeant. Primo enim omnes, qui præter PORPHYRIUM
 Ammonii meminerunt, Christianum eum vocant. Dein-
 de luculentus exstat AVGVSTINI locus, quo christianissimus
 Ammonii non obscure confirmatur. Mentionem enim
 faciens PLOTINI, ita disserit: *Tunc PLOTINI schola Rome flo-
 ruit, habuitque condiscipulos multos acutissimos, & solertis-
 simos viros. Sed aliqui eorum magicarum artium curiosi-
 tate deprauati sunt, alii Dominum IESVM CHRISTVM ipsius
 veritatis atque sapientie incommutabilis, quam conaban-
 tur attingere, cognoscens gestare personam, in eius mili-
 tiam transferunt.* Ex quo loco AVGVSTINI nihil aliud col-
 ligi potest, quam quod PLOTINVS in ea schola adoleuerit, in
 qua aliqui eius condiscipuli ad veram Christi cognitionem
 potuerint peruenire, qualis profecto non fuisset schola Am-
 monii, si BAELII & FABRICII iudicio standum esset. Ex-
 cipit quidem laudatissimus Fabricius, Augustini hæc scri-
 bentis animo obuersatum fortassis esse ORIGENEM, Adaman-
 tium, quem per errorem cum altero ORIGENE, Plotini *συμ-
 φωνητήν*, confuderit. Verum res ipsa docet, nec Origenem
 Adamantium, nec alterum gentilem eum in animo habuisse,
 cum alter nunquam gentilis, alter nunquam christianus
 fuerit. Plures itaque alios fuisse Ammonii discipulos o-
 portet, qui in eius schola ad Christum adducti sunt, nisi Au-
 gustinum plane mentitum dicere velimus. Quæ, quum ita
 sint, adfirmare non dubito id, quod consentiente adhuc era-
 ditorum omnium suffragio adseueratum est, AMMONIUM
 christianam fidem nunquam deseruisse. Et hinc in medio
 posita est ratio intelligendi, ex quo fonte sua tot philosophi
 arua irrigarint. Ammonium enim audiuerunt HERENNIVS,
 PLOTINVS & ORIGENES gentilis, Plotinum & Origenem
 POR-

*) August. *Epist. LVI. ad Dioscorum Tom. II. opp. p. 269.*

*) Fabric. *Bibl. Gr. IV. 26. p. 151.*

PORPHYRIUS & AMELIVS, Porphyrium IAMBlichvs, quem deinde PLVTARCHVS Athenienſis, SYRIANVS, PROCLVS, MARINVS, ISIDORVS, DAMASCIVS continua ferie exceperunt : (*) vt adeo non, præter rem dicere liceat, philoſophorum maximorum turbam, Scholæ Ammonianæ veluti coloniam quamdam fuiſſe.

XV. His veluti fundamenti loco ſubſtratis, proximum eſt, vt, quinam ſint illi philoſophi gentiles *ἡ ἄλιγοι* Chriſtiani, paullo accuratius diſpiciamus. Ii vero denuo duorum eſſe generum videntur. Alii enim paullo cautius atque occultius *χρησισαυλιζου*, & ſpolia illa aliena clam habere ſolent. Alii paullo perſtrictioris frontis doctrinas Chriſtianiſis ſurreptas tam manifeſte præ ſe ferunt, vt eruditis quibusdam dubitandi fecerint materiam, paganine fuerint an Chriſtiani? In priorem cenſum merito referimus EPICETVM gente Phrygem, domo Hierapolitanum, qui quum eſſet conditione ſeruus, iſtum fortunæ errorem incredibili eruditione ac virtute emendauit, & philoſophiæ ita percepta h' buit præcepta, vt iis ad componendos mores, non ad oſtentionem vteretur. Profecto, ſi quis vnquam philoſophorum fuit, cuius cum verbis & doctrina accurate vita moresque conſpirarunt, Epicætuſ, BVDDEO (***) celeberrimo iudice, hanc laudem promeretur, prope certè ab iſta gloria, quæ ſumma vtique eſt atque excellens, abſuit. Exſtant huius philoſophi enchiridion & diſputationes ab ARRIANO collectæ, quarum hæ magnam partem tam ſunt præclaræ ac ſublimes, vt non modo GVIL. CAVEVS (†) eum e Chriſtianorum potius conſuetudine, quam in Zenonis porticu profeciſſe exiſtimet, ſed & idem ſe iuſto commentario demonſtraturum receperit CASPAR BARTHIVS, (††) quibus & nos adſentiri non dubitamus. Quamuis enim haut probe-

*) Vide Append. ad Tho. Stanleii Hiſt. philoſ. cap. III. p. 123. ſeq.

**) Budd. dialog. de moribus Philoſ. p. 103.

†) Gvil. Cave Chriſt. Primis. I. p. 64.

††) Caſp. Barthius Aduerſ. III. 10.

bemus audaciorē coniecturam ABR. BERKELII (*) & GVI-
LIEL, SALDENI, (**) qui Epaphroditum, Epicteti, herum, e-
undem cum eo, qui a Paulo (***) aliquoties commenda-
tur, esse existimant, atque inde colligunt, EPICETI ani-
mum ab hero tam pio, matutino Christianæ religionis ro-
re quodammodo fuisse adpersum: certum tamen est, E-
PICTETVM qui ipsis nascentis ecclesiæ temporibus floruit,
incredibili christianorum æmulatione incensum, decreta
atque instituta eorum curiosius inuestigasse. Hinc subin-
de meminit christianorum, discipulosque eorum exemplo
ad virtutem alacriores reddere conatur. Exstat in di-
sputationibus eius locus, (†) in quo egregia philosophiæ
præcepta viuendo etiam esse exprimenda, hoc luadet argu-
mento: τί ἐξαπατᾷς τὸς πολλὰς; τί ὑποκρίνη; Ἰσθαῖος ἄν,
ἄλλῃνας ἔχ' ὁραῖς, πῶς ἕκαστος λέγεται Ἰσθαῖος πᾶς Σῦρος: πᾶς
αἰγύπτιος; ἢ ὅταν τινα ἐπαμφοτερίζοντα εἶδωμεν, εἰςθαμεν
λέγειν ἕκ' ἐστὶν Ἰσθαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται: ὅταν δ' ἀναλάβῃ τὸ πά-
θος τὸ βεβαμμένον ἢ ἡρημένον, τότε ἢ ἐστὶ τῶ ὄντι ἢ καλέ-
ται Ἰσθαῖος: ἔγω ἢ ἡμεῖς παραβαπτισαί, λόγω μὲν Ἰσθαῖοι: ἐγ-
γὼ δ' ἀλλότι. *Quid populo fucum facis? Quid te quum lu-
deus sis, Græcum esse simulas? Nonne vides, ut quisque di-
citur Iudeus, aut Syrus aut Ægyptius? Quod si quem al-
ternantem viderimus, dicere solemus, non esse Iudeum sed
simulatorem. Quum autem adfectum illa disciplina imbu-
ti, (baptizati) sectamque professi, adhibuerit, tum reuera
Iudeus & est & nominatur. Sic & nos adulterini, (bapti-
sini desertiores) sumus, nomine quidem Iudæi, re vero ipsa
quiddam aliud. Christianos hoc loco Iudæorum nomi-
ne censerī, ex baptismi mentione patet, recteque est ab
HIER. WOLFIO (††) obseruatum. Sane si de Iudæis vere ita
E dictis*

*) Berkel. *Præfat. ad Epictet.*

**) SALDEN. *orior. Theolog.* p. 43.

***) Philipp. II, 21. Coloss. I, 7.

†) Arrianus *Disp. Epict.* II, 9. p. 192.

††) Hieron. Wolfii *Annot. ad hunc locum* p. 470. seq.

diculis loqui voluisset, non videt, cur baptismum profely-
 tizanti, paucissimis gentiliū procul dubio notum, com-
 memorare maluerit, quam circumcisionem, pagani omni-
 bus notissimam. Accedit, quod vulgo tum erat rece-
 ptum, ut christiani, quorum religio ex Iudæa prodierat, &
 quædam cum Iudæis communia habere videbatur, Iudæi
 per errorem nuncuparentur, quemadmodum multis exem-
 plis demonstrarunt IUSTVS LIPIVS, (*) PETRVS PITHOEVS, (**)
 CASP. BARTHIVS (***) aliique viri doctissimi. Nec minus
 notabilis est alter ex eodem ARRIANO (*) locus, in quo
 clarius christianorum meminit, sed ita, vt, dum reprehendit
 t, laudet, dum odium turpissime prodir, mores eorum
 suis proponat imitandos. Enim eius verba: πῶς ἐστὶ
 τῶν τῶν φόβος; ἢ πῶς δούλοισι; ἢ πῶς μάχαραι
 αὐτῶν; ἔτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναται τις ἔτα διατιθῆναι πρὸς
 τὰυτα ἢ ὑπὸ ἔθους, αἱ Γαλιλαῖοι ὑπὸ λόγου δὲ ἢ ἀποδείξεως, ἢ
 θεῶς δύναται μαθεῖν, ὅτι ὁ θεὸς πάντα πεποιήκας τὰ ἐν τῷ κόσ-
 μῳ. *Quis uobis tyrannus isti eris formidabilis? aut qui sa-
 teilites? quine eorum gladii? Ergo furore quidem sic aliquis
 affici potest aduersus illa, & consuetudine, ut Galilei; ra-
 tione vero & demonstratione cognoscere nemo potest, Deum
 ea, que in mundo sunt, uniuersa fecisse?* Quibus verbis haud
 obicure prodir EPICETVS, multa se in christianis, quos fa-
 miliari conuitio Galilæos vocat, laudanda obseruasse, at-
 que inde eum cepisse fructum, vt, quæ hos furore quo-
 dam aut consuetudine facere falso existimabat, ipse ratio-
 ne duce adsequi niteretur. Quum itaque philosophus
 tam accurate cognitos habuerit christianos, multaue eo-
 rum instituta vel inuitus miratus sit: ecquis dubitet quæ-
 so, quin multas eorum doctrinas, quas saluis stoicorum de-
 cre-

*) Lips. ad Taciti Annal. XV.

**) Pithoei Aduers. II. 2.

***) Barth. ad Rutil. Numantin. I. p. 159.

*) Arrianus Disp. Epistol. IV, 7. p. 400.

cretis potuit adoptare, philosophiæ suæ miscuerit? Dubitat equidem doctissimus FABRICIUS, (*) cui *vanissima* videtur de propensione eius ad christianismum suspicio, eo, quod nihil eius feratur, quodnon a stoico philosopho proficisci potuerit, multa autem, quæ hauri potuerint proficisci a christiano. Sed quemadmodam facile in hoc ei adfentior, quod neque christianus fuerit EPICETVS, neque christianis magnopere fauerit, multaque præterea scripserit, quæ a christiano non possent proficisci: ita paullo fidentius dictum videtur, quod nihil, nisi *τὰ ἐν τῆς σοφίας* docuerit. Quamuis enim omnia, quæ tradit EPICETVS, ipse ratione duce discere potuisset: satis tamen constat, multa, quæ etiam ex ratione colligi potuissent, fugisse philosophos, donec christianorum exemplis moniti, ea diligentius excoluere. Exemplo sit doctrina de celebratione Numinis. Non ea sane abhorret a ratione: sed quis quæso ante Epicetum philosophus, quis Stoicus ante christianæ religionis exortum tam præclare de ea loquutus est, vt EPICETEO paria faciat? An Christianus potuisset efficacius de ea disserere, quam Epicetetus apud ARRIANVM (**) disseruit? Loquutus enim de operibus Dei sapientissime creatis: Num, inquit, oratione hæc satis aut laudari, aut illustrari possunt? Nam si sani essemus, quid nobis aliud agendum erat, & publice & priuatim, quam Numen celebrandum? Nonne & inter faciendum, & arandum, & edendum hymnus hic cantandus erat Deo: μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσι δὲ τι κοιλίαν, ὅτι ἀφ᾽ ἑδραὶ λεληθότως ὅτι καθεύδοιτας ἀναπνέει. Magnus est Deus, qui nobis instrumenta præbuerit hæc, quibus terram colamus: magnus est Deus, qui manus dederit, qui deglutiendi vim, qui ventrem, qui effecerit, vt latentem crescamus, vt dormientes respiremus! Hæc singulis in rebus cantanda erant, & hymnus maximus ac divinissimus

*) Fabr. Bibl. Græc. IV, 7. p. 257.

**) Arrianus *Disput.* Epict. I, 16, p. 127.

resonandus, quod facultatem dederit harum rerum intelligentem, & utendi ratione instructam. Quid ergo? quam vulgo excæcati suis, nonne oportebat esse aliquem qui hoc munere fungeretur, & loco omnium hymnum de Deo publicaret? Quid enim aliud possum senex claudus, nisi celebrare Deum? Quod si luscinia essem, lusciniæ officio fungerer: si olor, olor. Nunc rationis quum particeps sim; Deus mihi celebrandus est, hoc munus meum est, hoc exsequor, neque stationem hanc deseram, quoad licuerit, & vos ad eandem hanc cant. Lenam exhortor. Si Platonius aut Pythagoræus ita scripsisset, esset fortassis quod paullo minus miraremur. Sed quis a stoico hæc, exspectaret, cuius de Deo sententia profectæ ratione non longe a Spinozæ principiis aberat? Quis ergo non videt, philosophum imitari christianos, quorum ea tunc peruulgata laus erat, quod perpetuum Christus Deo carmen inuicem dicerent? (*) Adde quod hymnus ille Epicteticus ad psalmodum stilum quodammodo accedere, & ex ipsis christianorum hymnis expressus esse videatur. Quod sane nemini mirum videbitur, qui sequentia eiusdem Epicteti verba (**) expendit: *ἄν τρέμοντας τὸ θεῖν θάρσιον κρατῶμεν, καὶ τὸν θεὸν ἐπικαλέμενοι, δεόμεθα αὐτῷ ΚΥΡΙΕ ΕΛΗΕΘΝ, ἐπίτεψόν μοι ἐξελθάν.* Nunc trementes augurium capiamus, Deumque inuocantes, precamur eum: DOMINE MISERERE, fac mihi exeundi potestatem. Quæ vel sola, nisi fallor persuadent, ut Epictetum, quamuis a sacris mysteriisque christianorum alienum, moralibus tamen eorum doctrinis philosophiam suam passim interpolasse credamus, licet id occultius tectiusque eum fecisse non negemus.

XVI. Idem censendum videtur de PLOTINO, quem supra Ammonio operam dedisse adfirmavimus. Hic quum esset gente Aegyptius, pluresque philosophos iuuenis audiuit

*) Plinius *Epist.* X. 37.

**) Arrianus *discp. Epicteti.* II, 7. p. 186.

diuisset, ex omnium scholis paullo tristior exierat, donec
 audito Ammonio, eiusque doctrina vnice probata, exclama-
 ret: τῦτον ἐζητην, hunc ipsum querebam. (***) Equidem
 quid potissimum in Ammonio miratus sit PLOTINVS, non
 adeo obscurum est. Quum enim ideo abhorreret ab alio-
 rum acroasibus, quod sectarum studio, quicquid vel Plato
 vel Aristoteles, vel Zeno somniasset, miro supercilio disci-
 pulis obruderent: non poterat non probare institutum
 Ammonii, qui in nullius magistri verba iurauerat, eclecti-
 camque & sublimiorem quamdam philosophiam raro tum
 exemplo colebat. Hanc ergo retinuit etiam PLOTINVS, qui
 quamuis vulgo Platonicis accenseatur, æquiore tamen iure
 inter eclecticos refertur a doctissimo STANLEII interpre-
 te. (*) Nam præterquam quod in eius schola etiam Pytha-
 goræorum, peripateticorum, & stoicorum commentarii
 legentur: relatum legimus a PORPHYRIO, (***) Plotinum
 adeo prudentiorem dogmatum ἐκλογὴν probasse, vt & Per-
 sarum atque Indorum philosophiæ periculum facere con-
 stituerit, & iter ideo susceperit in Mesopotamiam. Quum
 ergo nullius gentis dogmata adspernatus sit Plotinus, quis
 quæso negaret, eum etiam rationem habuisse Christiano-
 rum, in quorum scholis adoleuerat? Certe ita visum est mul-
 tis, iisque eruditissimis viris, THEODORITO, HOLSTENIO,
 OWENO, aliisque plurimis. Et quamuis ab eorum sententia a-
 lieniorè se profiteatur ὁ πᾶν FABRICIVS (***) crediderim tamē,
 eum de mysteriis tantum christianis loqui, quæ in PLOTINO
 non reperiri, facile concedo. Ipse enim nunquam satis lauda-
 tus FABRICIVS (*†) in eruditis ad MARINVM prolegomenis di-
 serte ait: *Quod vero Plotinus & reliqui ex christianis dog-*
matis

***) Porphyr. vita Plotini cap. III.

*) Appendix ad Stanlei de philosoph. Eclect. Cap. III. p. 1210. seq.

***) Porphyr. vita Plotin. cap. XIV. & III.

†**) Fabricius Bibl. Græc. IV. 26. p. 157.

†*) Fabric. in Proleg. ad Marini vitam Procli Sect. II. p. 12.

matris quædam in suam philosophiam vel receperint, vel cum illa conciliare, aut denique expolire conati fuerint, non videtur temere esse vel negandum vel explodendum. Rem vñico exemplo illustrabimus. Constat inter omnes, creationem rerum omnium ἐκ μηδενός προουκουμένης, id est, ex nihilo, doctrinam esse adeo christianis propriam ac peculiarem, vt nulla philosophorum secta eam vnquam adsequuta sit. Omnes enim veluti ex compacto somniant, materiam quamdam Deo coæternam, ex qua deinde hoc vniuersum vel fortuito extiterit, vel a Deo factum sit. Hinc omnes philosophi de rerum origine perperam senserunt, ne ipso quidem excepto PLATONE, (*) ceu EXALCINOO constat. De quo & CHALCIDIVS fatetur, (**) quod docuerit, non Deum ex his, quæ non erant, fecisse mundum, sed ea, quæ erant, sine ordine ac modo ordinasse, eoq; factū est, vt PROCLVS (***) Platonis doctrinam vindicaturus, huic dogmati Christianorum duodeviginti argumenta opposuerit, a IO. PHILOPONO totidem libris refutata. Et tamen PLOTINVS primus omnium, fatente ipso RADVLPHO CVDWORTHO creationem vniuersi ex nihilo docuit, quem deinde longo agmine sequuti, sunt Platonici recentiores tantū non omnes, Porphyrius, Iamblichus, Syrianus, Hermias, Damascius, Priscianus Lydus, HIEROCLES aliique quos præter laudatum CVDWORTHVM (*) operose enumerarunt, LIVIVS GALANTES †) & IO. ALB. FABRICIVS.**) Vnde vero hanc sublimiorem doctrinam hausisse dicamus Plotinum? Non sane ex Platonis & Aristotelis operibus, neque ex Chaldæorum Perfarumque oraculis, in quibus alia omnia

OC

*) Alcinous, *doctr. Platon. Cap. VIII. & XII. Conf. & Thom. Gale ad Iamblich. de myster. Aeg. p. 276.*

**) Chalcid. ad Timæum Plat. p. 103.

**) Fabric. *append. ad Marini vitam Procli. p. 95.*

*) Cudworth. *Systema mundi, intelligib. p. 749. 751. 753. 763.*

†) Livius Galantes *Compar. Christ. & Platonicæ Theolog. p. 273.*

*) Io. Alberti, *Fabr. Bibl. Gr. II, 12. p. 464.*

occurrunt, sed a christianis hæc omnino didicit, maxime ab AMMONIO, cuius in schola, vt diximus, fuerat perpolitus.

XVII. Præceptori iungimus discipulum PORPHYRIUM, Bataneotem Tyrium, patrio nomine MALCHVM, quem omnes neruos ad euertendam christianam religionem intendisse constar. Hunc philosophum nihil fecisse reliqui, vt philosophiam ad christianæ religionis exemplum componeret, & passim daret emendatiorem, adeo non mirum est, vt, si id non fecisset, omnino miraremur. Ipse enim Christianis editus parentibus, eorum doctrinas accurate imbiberat, iisque desertis ad paganam descuerat superstitionem. Quod licet dubium videatur GVILIELMO CAVEO, (*) ideo, quod præter NICEPHORVM, (**) futilem & nugacem auctorem, nemo veterum istius ἀποστασίας diserte meminerit: rem tamen putamus certissimam, & miramur, viro doctissimo non succurrisse testimonium SOCRATIS, †) quod rem vtique extra dubitationis ponit aleam. Hic enim grauiissimus auctor ad EVSEBII prouocans autoritatem: iam vero, inquit, idem, vt videtur Iuliano accidit, quod PORPHYRIO. Nam iste *Cæsareæ Palæstinæ a quibusdam christianis reprehensus, quum pro graui, qua ardebat, iracundia ferre non posset, religionem christianam deseruit.* Eiurato itaque defultoria leuitate, christianismo, fecit, quod solent omnes fere apostata. Nam non modo diuinam hanc religionem eiusque fundamentum, violentissimis scriptis oppugnauit, (***) & vt id eo operosius exsequeretur, omnes Scripturæ sacræ libros diligentissime euoluit: verum etiam data opera gentilissimum emolire & sublimiorem inuenire philosophiam ausus est, vt esset, quod christianorum diuini sapientiæ opponeret. Id vero tanto facilius præstitit homo ad hanc fallaciam ingeniosissimus, quod in eos incidit præceptores, qui eodem insti-
tuto

*) Cave H. Litt. part. I. Secul. III. p. 78.

**) Niceph. H. E. X. 36. †) Socrat. H. E. III. 19.

***) Vide Holsten de vita & Script. Porphyr. cap. III. & VI.

tuto utebantur. Audiuit enim Orig enem, non Adamantium quidem christianum, vt HOLSTENIVS credidit, sed alterum gentilem, Longinum, Plotinum, Ammonii discipulos, eorumque in scholis ita profecit, vt omnibus magistris suis videretur superior(*†.) Sed vt huius quoq; sublimiorem ac semichristianam philosophandi rationem vno atque altero exemplo demonstremus: eam non repetimus doctrinam, de creatione ex nihilo, quam in PORPHYRIO quoque deprehendit CUDWORTHVS, (†) nec dogma eius de angelis & archangelis, quod supra excussimus, nec sublimiora denique illa decreta de morte philosophica, sensuum corporisque fuga, de cura animi item mentisque cultu & eleuatione in Deum, in quibus non solum aliquid christiani sed & ipsam scripturæ *Φρόσω* mirantur. HOLSTENIVS (††) & sæpe laudatus STANLEII interpres. (†††) Sed vnicum addo eius testimonium, quod rem illustrabit maxime. Quid philosophi patre omnes, ac Platonici maxime, de animæ integritate senserint, notum est & peruulgatum. Omnes enim animam tanquam in se bonam ac diuinam collaudabant, & hinc peccata, ad quæ homo natura est procliuior, non animæ impunitabant, sed corpori, a cuius contagione ipsam mentem labem & vitium contrahere arbitrabantur. (*) Pestilentissima hæc erat doctrina, & procul dubio a christianis primitiuis sæpius explorata. Quanto sublimius itaque hic philosophatur PORPHYRIVS? quam præclare scribit? (***) *Ἄλλ' ἡ ψυχῆς φύσις ἐκ τῆς ἀγαθῶν, ἀλλ' ἀγαθὸς μετέχειν δυνάμενοι, καὶ ἀγαθοποιεῖς· ἔγὰρ ἀν ἐγένετο ἐν κακῷ τὸ ἐν ἀγαθῶν ἀντιῆ ἐν τῷ συνείναι τῷ γεννησάντι· κακία δὲ τὸ τοῖς ὑστέροις.* At
natu-

†) Eunapius p. 21.

†) Rad. Cudworthus l. c. vid. supra S. X.

††) Holsten. l. c. cap. VI. p. 26.

†††) Append. de Stanlei. ac philos. eccl. cap. VII. p. 1222.

*) Marfilii Ficini Comment. super Platon. Conuiu. Orat. IV. cap. IV. Campei. Vitringa obseruat. Sacr. III, 8. 9.

**) Porphyr. Sentent. Cap. XXXIV. p. 236.

natura animæ non est bonum, sed quod particeps boni fieri potest, & boniforme, alias non iucideret in malum, bonum ergo eius consistit in eo, si auctori suo coniungatur, malum autem, si rebus inferioribus. Quis non videt hæc semichristiana potius esse quam aut Platonica aut Pythagorica? Talia plura addi possent, nisi chartæ habenda esset ratio, pluresque, qui nos ad se vocant, superessent philosophi.

XVIII. Prodeat ergo **HIEROCLES**, non ille Bithyniæ & post Alexandriæ *ἐναργης*, libris contra christianos scriptis, notus, quem plures (*) perperam cum nostro confundunt, sed philosophus cælesticus, qui medio sæculo quinto floruit, & præter libros de fato seu providentiæ ἀποκρίω(**) exscriptos, aureum reliquit in aurea Pythagoræ carmina commentarium. In his libris Pythagoræ ac Platonis doctrinas tam prope ad veritatem christianam extollit, ut nemo paganorum sublimius scribere potuisse videatur. Unde non mirum, quod quidam eius auditores tam admirandis magistri dogmatibus ad christianismum præparati sunt, **ÆNEAS** certe **GAZÆVS**, qui Christo nomen dedit, Hieroclis philosophiæ se innutritum ipse subinnuit in limine dialogi de resurrectione. Ceterum omnes, qui **HIEROCLEM** legerunt paullo diligentius, sublimem eius ac ad christianismum exemplum compositam philosophiam amplissimis laudibus extollunt. Inter quos **IO. AVRISPÀ**, Siculus, qui primus Hieroclem latinitate donavit, (***) in luculenta ad Nicolaum V. pontificem præfatione faretur, *se iam prope octogenarium, nihil aut græce aut latine legisse, quod sibi magis profuisse intelligat.* Cui suffragatur alter editor, **IO. CVRTERVS**, qui in præfatione **FRANCISCO RVPIVCALDO** inscripta: (*†) *Hoc quoque inquit, doctorum multorum iudicio, quibus ipsium*

F

HIE-

*) Veluti Ionsius, *de Scriptorib. Hist. philos.* III. 15.

**) Photius in *Biblioth. Cod.* CCXIV. p. 549.

***) *In edit. Patav. 1474. 4to. & Romana 1475. quæ indicat Fabric. in Bibl. Græc. c. II. 12. p. 462.*

†) *Edit. Lond. 1654. in 12mo.*

HIEROCLEM videre contigit, affirmare non vereor, nullum profani nominis auctorem luci donatum adhuc, quod sciam, qui tam multa de moribus, de providentia similibusque rebus more nostro, id est christiano, bestis alioquin (†) huius nominis acerimus, tam bene tamque aperte disseruerit. Denique & DACERIVS, qui Hieroclem gallice reddidit, in præfatione diserte ait: Hieroclem dogmata quamplurima, quæ ex libris & dogmatibus Iudaicis, Pythagoras hauserat, nulli interpretum antea intellecta, Christianæ religionis subsidio egregie exposuisse. Quæ quidem iactantius dicta videri poterant; (si quidem ipse dubito an a Iudæis quidquam acceperit Pythagoras,) nisi ex ipsis Hieroclis operibus constaret, eum christianorum spoliis se extulisse. Demonstravit id exemplis haud paucis HUGO GROTIUS, qui in commentariis ad Matthæi Evangelium diuinam illam Christi concionem in monte habitam, cum Hieroclis principiis moralibus passim comparavit. Sed exempli loco esse possunt vel sola illa, quæ de auxilio diuino, precibus obtinendo, (††) de vitanda iurandi leuitate, (†††) de *μετανοία* seu pœnitentia, quam ipse *principium sapientiæ* vocat, (*) aliisque eiusmodi capitibus moralibus efficacissimo orationis genere disputat, quæ tamen quo minus hic exscribamus, ipsa prolixitate prohibemur.

XIX. Denique ex aliquorum sententia, huc etiam pertinet IAMBlichVS, patria Chalcidensis, gente Syrus, Porphyrii discipulus, quartique adeo sæculi scriptor celeberrimus, cuius vitam, multis præstigiis dicam an miraculis distinctam operose exposuit EVNAPIVS. (*) Accensetur & hic vulgo Platonis, sed perperam profecto, quum ab omni sectarum studio

†) *Confundit & hic Curterius Hieroclem Bithyniæ Ἱεροκλέω cum Hierocle philosopho, quem eodem loco falso fuisse putat Stoicum.*

††) Hierocl. ad aur. Pythag. carm. 45. p. 233. ed. Curterianæ.

†††) Idem p. 31. seq.   †*) Idem p. 167.

*) Eunap. vit. philosopharum ab initio.

studio alienissimus, non modo Platonem, sed & Aristotelem, Pythagoram, quin & Chaldaeos ac Aegyptios sequatur. Vnde eo facilius quibusdam persuasum est, Iamblichum nec christianorum quidem dogmata esse prorsus adspernatum, sed iis hinc inde opera sua tanquam gemmis quibusdam distinxisse. Equidem quodnam sit illustris HVETI de hoc philosopho iudicium, iam supra ipsis allatis eius verbis ostendimus. (*) Nunc THOME GALE (**) addimus testimonium, qui adfirmare non dubitat, *hominem hunc minime christianum, imo hostem fidei nostrae, (ne quis studium partium inuidiose criminari possit) in libris de mysteriis sua de Deo, angelis & anima scribere, ut nonnullis qui se christianos dici volunt, de rebus diuinis sanius & castius sentiendi merito magister esse debeat.* Sed denuo intercedit & *αὐτὸς* FABRICIVS, (***) fateturque, *ut theologiae naturalis insignita quaedam magnoque numero ita christianismi proprie dicti vestigia se reperire nulla in illo potuisse.* Recte profecto & sapienter. Sed id modo vereor, ut HVETIVM recte percepit vir doctissimus. *Scripturae enim christianismi, quas in Iamblichi operibus micare ait HVETIVS, non sunt christianismi proprie dicti capita, qualia in nullo philosophorum haecenus recensitorum opere occurrunt, sed sublimiores quaedam doctrinae, a ratione quidem non abhorrentes, sed antiquioribus tamen philosophis fere ignotae, a iunioribus vero christianis surreptae, ut iis commentarios suos illustrarent.* Tales vero doctrinas sublimiores in Iamblichi operibus reperiri, nec ipse forsitan negauerit laudatus FABRICIVS. Quamuis fateri non dubitem, plerasque tam esse barbaras Aegyptiorum & Chaldaeorum doctrinis obfuscatas, & corruptas, ut vix sui similes videantur. Idemque etiam sentiendum de SYRIANO, PRO-CLO, MARINO,

*) Vid. supra §. 9.

**) Thom. Gale *prafat. ad Iamblich. de myster. Aegypt.*

***) Fabric. *Bibl. Graec.* IV, 28.

ISIDORO, DAMASCIO, hominibus Asiaticis, qui continua ferie in Atheniensi schola Platonica docuerunt, (*) quiq; non contenti luxuriantis ingenii argutiis, magnam veterum opinionum fatraginem suis commentis admiscuerunt, & dum crescentis longe lateque eo tempore Christianismi amulatione, Platoniam theologiam phaleris nimium ornare studuerunt, philosophiam ab Ammonio perpurgatam *πυλωλογία ἢ ἀλλοτριῶν δοξασμάτων ἰσορία* rursus obruerunt. Quare & de iis non est quod multa dicamus.

XX. Progredimur potius ad eos, qui multo apertius christianorum dogmata iactarunt, eaque ita philosophiæ gentili miscuerunt, ut difficile interdum sit iudicare, Deone falsos an CHRISTVM coluerint magis. Et in hunc quidem numerum primo refero SIMPLICIVM, gente Cilicem, Græcorum Aristotelis interpretum facile principem, & quod caput rei est, nulli sectæ ita addictum, ut non & ex aliis, quæ probarat, exciperet. Exstat præter ea, quæ in Aristotelem scripsit, luculentissimus in EPICETI Enchiridion commentarius, quem post alios cum Epicteti translatione Arabica CLAVDIVS SALMASIVS edidit. In eo tam præclare de vita instituenda, componendoque animo philosophatur apertus christiani nominis hostis, ut BONA CARDINALIS (**) eum christianis accensere non dubitet. Quæ in re tamen ratio eum fugiat, quum de eius paganismo nullus sit addubitandi locus: negari tamen non potest, SIMPLICIVM ita doctrinis ac dictionibus christianis stilum totum imbuisse, ut & Platoniorum mysteria nonnunquam verbis *Φράσι* christianam redolentibus inuolueret soleat. Id quod satis demonstrat precatio illa, qua commentarium istum in Epictetum obsignauit, quamque obseruante GUIL. CAVEO (***) ita concepit, ut nisi hominem gentilem ita precari scires, crediturus

*) Luc. Holsten *de vita & scriptis Porphyrii*. cap. VI. p. 26.

**) Card. Io. Bona *in indice librorum, allegatorum in tractatu de rebus iurgicis*.

***) Guil. Caveo *Christianism. primis* I, 3, p. 65.

turus sis, Christianum hac oratione sacrosanctam Trinitatem, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, adorare. Ita enim precatur philosophus ἐν ὀλίγῳ Christianus: *ικετεύω σε δέσποτα, ὁ πατήρ καὶ ἡγεμὼν τῶ ἐν ἡμῖν λόγῳ, ὑπομνησθῆναι μὲν ἡμᾶς τῆς αὐτῶν εὐγενείας, ἧς ὑξιώθημεν παρὰ σε* κ. τ. λ. *Tibi Domine, PATER & auctor humane mentis supplico, uti nos memores facias eius nobilitatis, qua nostrum genus dignatus es: utique faueas nobis pro conditione libertatis nostræ, dum a corpore nos liberare, & affectibus brutis repurgare eonamur, ut iis superiores euadamus, ipsi imperemus, eorumque ministerio utamur, prout fert natura.* Quis non hic Deum Patrem inuocari crederet? sed age, quid porro? καὶ πρὸς διόξθωσιν τῶ ἐν ἡμῖν λόγῳ ἢ ἰνωσῶ αὐτῶ πρὸς τὰ ὄντως ὄντα διὰ τῶ τῆς ἀληθείας Φωτός. Porro ut adsis nobis in emendatione diligenti rationis nostræ, ut eam cum rebus veris & æternis coniungamus, per illam veritatis lucem. Quis SIMPLICIVM, ac non potius quemcunque christianorum precantem se audire putet, & Spiritus Sancti efflagitantem auxilium? Sed nondum satis christianum simulauit, en sequentia verba: καὶ τὸ τρίτον, τὸν σωτήρα ἱκετεύω, ἀφελῶν τελείως, τὴν ἀλλήν τῶν ψυχῶν ἡμῶν ὀμμάτων, ὅφρα γινώσκωμεν ἑ, κατὰ τὸν ὄμηρον, ἧ μὲν θεὸν ἠδὲ ἃ ἀνδρα. *Denique SERVATOREM comprecor, ut penitus abstergere velis, omnem caliginem ab oculis animarum nostrarum, ita, ut clare, ceu Homerus ait, & Deum & hominem cognoscamus.* Quis non hic denuo agnoscit Φεάσω ipsius Scripturæ? Nihil ergo huic precatōni, si ad verba respicimus, deesse dixeris, præter illud AMEN, quod solas vere Christianorum preces obsignat. Ceterum huius generis plura existant in SIMPLICII commentariis, quæ argumento sunt, hominem infelicem tam prope abfuisse a christianorum doctrinis, quam procul ab ipso Christo, maximo malo suo, abfuit.

XXI. Idem iudicandum est de CHALCIDIO, cuius commentarius in Platonis Timæum eiusdem commatis est. De auctore omnia incerta sunt, adeo ut ne de ipsa quidem,

qua floruit, ætate, quidquam compertum habeamus. Quamuis enim GUIL. CAVEVS (*) eum ad annum æræ CHRISTIANÆ CCCXXX referendum putauerit: non alio tamen fundamento, ceu ipse fatetur, nititur, quam quod ipse CHALCIDIUS Hofio suadente, se ad interpretandum Platonis Timæum accessisse innuat. Sed HOSIVS iste an fuerit notissimus ille Episcopus Cordubensiu, qui sæculo quarto floruit, nondum adeo expeditum est, vt CASP. BARTHIO (***) videretur. Certe non fit credibile, virum tam grauem & negotiis maximis districtum, qualem fuisse Hofium Cordubensem constat, homini profano & semichristiano id negotii dedisse. Aequè incerta est hominis religio, quam nec ex eius commentario diiudicare possunt eruditi. Sunt qui Christianum & Cathaginiensem Archidiaconum fuisse existimant, sed FABII PLANCIADIS FVLGENTII, scriptoris christiani & Marciani Cappellæ iunioris auctoritate freti, qui Chalcidium *Leuisarum sanctissimum* adpellat. (†) At alii hominem paganae superstitioni fuisse deditum, credere malunt. Nec desunt denique, qui Hebræis eum accensent, quandoquidem & horum placitis nonnunquam fauere videtur. Et reuera Chalcidius non raro ad sublimiorem Christianorum sapientiam adsurgit. Exscribit subinde Mosen, ex eoque doctrinam de creatione illustrat: allegat Salomonem: in partes vocat LXX. interpretes, vt & versionem Symmachi & Aquilæ: est, vbi Origenis testimonio vtitur: quin ex ipsius N. Testamenti libris nonnulla depromit, maxime illam, de stella Magis apparente, historiam, quam cum cura enarrat. Quæ omnia laudatissimo FABRICIO tam manifesta visa sunt christianismi indicia, vt de eo vix dubitandum censeat, quamuis affirmare nolit, eum fuisse diaconum, quia forte talis magis sibi religioni duxisset, christianismum ambiguitate verborum occultare. Sed fallor ego magnopere, aut Chal-

ci-

*) Guil. Cave Hist. litter. Pars. I. Sec. IV. p. 106.

**) Barth. Aduers. p. 2257.

†) Vide Fabric. Bibl. Latin, III, 7. p. 554.

cidius nihil minus fuit, quam christianus. Quamvis enim hyenæ instar, christianam vocem simulet, eorumque doctrinas, manifesto plagio, in scripta sua transferat, animum tamen a Christo alienum ubique prodit. Sic ubi Stellæ, quæ magis illuxerat, meminit, rem refert tanquam sibi minus credibilem, & dubitantis more illud DICITUR vsurpat, additque. *Homo suo hæc multo melius esse comperta, quam ceteris.* Quo innuere videtur, ad christianum se scribere, a quo se gratiam fortassis huius commemoratione historiæ initurum se sperabat. De MOSE etiam ita disserit, vt non obscure, quanti eum habuerit, præ se ferat: (***) *Hebræorum, inquit, sapientissimus Moyses, non humana facundia, sed divina, vt FERUNT, inspiratione vegetatus, in eo libro qui de genitura mundi censetur: reliqua.* An vero de Mose ita scriberet homo christianus? An eius *Σοφιστικῆ* ad sanam referret? Omitto eius dogmata de æternitate mundi, ipsiusque humanæ mentis, quæ ita defendit CHALCIDIVS, vt & saniora Platonis dicta in sensum hunc deteriore detorqueat. Quæ quum ita sint, rectissime statuere nobis videmur, nec christianum fuisse Chalcidium, nec gentilem, sed *ἡμφοσπλιζοῦσα*. i. e. vt paucis dicam, philosophum semi-christianum.

XXII. Erant tum scilicet tempora, quibus plures eiusmodi homines oberrabant, qui misero errore huc illuc circumacti ac veluti fluctuantes, non inneniebant, ubi consisterent. Disputare hodie solent eruditi de eiusmodi hominum religione, quæ qualis fuerit, ne ipsi quidem miseri isti fortassis sciuerunt. Possent hic multa adferre exempla; sed pauciora sufficient. PHOTIVS (†) qui multorum librorum notitiam ac fragmenta in aurea bibliotheca nobis seruauit, inter alios, quos legerat, codices recenset etiam IOANNIS LAVRENTII, Philadelphiensis, Lydi tractatus tres de prodigiis, de mensibus & de politicis magistratibus, de quorum argu-

men-

*) Chalcidius *ad Tim.* p. 219. & 226.

**) Chalcid. *ibid.* p. 372.

†) Phot. *Biblioth. Cod.* CLXXX, p. 406.

mento & dictione postquam suo more grauiter iudicauit, addit, hunc virum initio militasse, post causas egisse, deinde & honoribus functum, imperantibus Anastasio, Iustino & Iustiniano, ac demum de religione hominis ita loquitur: *την δὲ θεησκευίαν ὁ ἀνὴρ ἴοικε δεισιδάμων εἶναι· σέβεται μὲν τὰ ἄλλήνων, καὶ θειάζει· θειάζει δὲ τὰ ἡμῶν, μὴ διδόνς τοῖς ἀναγνώσκουσιν ἐκ τῆς ῥάσως συμβαλεῖν, πότερον ἔγωγε νομίζω θειάζει, ἢ ὡς ἐπὶ σκηνῆς· Religione superstitionis videtur. Gentilium enim sacra simul veneratur & fidem nostram, ut lectori difficillimum sit iudicare, virum sic vere opinetur, an potius veluti in scena ludat.* En denuo philosophum semichristianum. Quamuis enim nomen Ioannis arguat, eum christianis parentibus esse usum, tam male tamen ipse fuit christianus, ut inter paganam superstitionem veritatemque diuinam veluti medius fluctuarit & in his mentis erroribus tristis perierit naufragio.

XXXIII. Eiusdem ætatis ac religionis, merito esse dixit PROCOPIUM, virum omni eruditione politissimum, diurnoque rerum gestarum usu prudentiaque civili celeberrimum. Huic quamuis non vacauerit per tot negotia philosophiæ totum se tradere, in libris tamen, quos reliquit, historicis ita philosophatur de Deo rebusque diuinis ac ipsa demum religione, ut & de eo, gentilisne fuerit an Christianus, non leuis sit inter eruditos disputatio. In libris, quos de ædificiis Iustiniani conscripsit, subinde detestatur Gentilium sacrificia (*) & ut ipse loquitur *ἀθεΐαν καὶ πολεθεΐαν*, & alibi Ioannem Cappadocem gentilitiæ superstitionis damnat, (**) & se paulo æquius de Christianis sentire passim profiteretur. Nec dubito quin a Iustiniano Imperatore, pro Christiano vere habitus sit, quum vix credibile videatur, eum de sacris a se excitatis ædificiis historiam Procopio gentili fuisse commissurum. Quo factum est, ut & *CVII*

ca.°

*) Procop. *de ædific. Iustinian. V. 7.* **) Idem *de bello Persico I, 5, 25, II, 12.*

CAVEVS (*) eum in scriptorum ecclesiasticorum numerum referre nullus dubitauerit. Sed nec pauciora occurrunt in eius libris, quæ a quouis potius gentilium, quam a PROCOPIO exspectalles. In ea enim, quam de Gothorum bello composuit, historia manifesto exagitat Christianos, eorumque de Deo & rebus diuinis controuersias rident petulantissime, ac demum suam, quam colat, religionem his verbis profiteretur: (*) τὰ δὲ ἀντιλεγόμενα ἐγὼ ἐξεπιστάμενος ὡς ἡκιστα ἐπιμνησθήσομαι ἀπονοίας γὰρ μανιώδεις τινὲς ἡγῆμαι εἶναι διαρρηῶσθαι τὴν τῆ θεῆ φύσιν, ἣποία ποτὲ εἰσιν ἀνθρώπων γὰρ εὐδὲ τὰ ἀνθρώπεια εἰς τὸ ἀκριβὲς διμαὶ καταληπτά, μὴ τίγε δὴ τὰ εἰς θεῆ φύσιν ἴκοντα. Ἐμοὶ μὲν τὰυτα ἀκινδύνως σιτισαπίστω μόνω τῷ ἀπιστήσῃ τετιμημένα· ἐγὼ γὰρ ἀν εὐδὲν ἀλλὸ περὶ θεῆ οὐδὲν εἶποιμι ἢ ὅτι ἀγαθὸς τὲ παντάπασιν εἶη, καὶ σύμπαντα ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῇ αὐτῇ ἔχη· λογίτω δὲ ὡς πῆ εὐκτασος γινώσκων ὑπὲρ αὐτῶν αἰσται καὶ ἰσθῆος καὶ ιδιώτης. *Eam controuersiam etsi probe ipse teneam, minime tamen commemorabo, quod vesunam esse putem insaniam, Dei que sit natura disquirere: nam humana hæc ipsa, nedum Dei naturam perfecte adsequi mortales haudquaquam existimo. Quare tutius hæc ego silentio præteribo, sola tantum credulitate veneratus. Siquidem de Deo nihil ipse præterea affirmauerim, quam quod bonus omni ex parte sit, resque uersas sua potentia complectatur: De hisce vero controuersis ita quisque vel sacerdos vel priuatus homo loquatur, quemadmodum ipsi sentire libuerit. Est ubi PROCOPIVS (*) eadem facilitate optionem facit hominibus, prouidentiamna credere velint, an fatò & casu impetuque temerario res humanas ferri. Ex quibus facile intelligitur, PROCOPIVM gentium superstitione & christianorum tum viuentium altérationibus offensum, neutri se parti addixisse & genus quo-*

G

daui

*) *Causo Histor. litr. sec. VI. p. 283.*

**) *Procop. de bell. Goth. I. conf. Eichel, præfat. n. XVII. seqq.*

*) *Procop. de bell. Vandal. II.*

dam religionis tertium, ex philosophia & christianismo conflatum sibi temere finxissē. Vnde male illi quidem sentiunt, qui hominem gentilibus accensent, sed nec melius illi, qui inter Christianos ei locum concedunt. Optime vero eius religionem perspexissē videtur doctissimus NICOLAUS ALEMANNVS, (*) qui eius *ἀνύδρα*, seu arcanam historiam primus in lucem edidit. Is enim de celeberrimo autore, hoc fert iudicium. *Adeos se composuissē videtur Procopius, quos POLITICOS adpellant, sed longe verius omnium heresiam sentinas, prorsusque atheos appellarent, qui licet in speciem christiani videantur, nullique secta nominativam addicti sint, privatis tamen pietatibus vel reipublice commodis christianam religionem pietatibusque meituntur, neque de Deo, quid sentias quidue doceas, si res ita ferat, vehementer laborant.*

XXIV. Denique in eandem semichristianorum classem non dubito referre SYNESIVM, gente Pentapolitanum, domo Cyrenensem, philosophum Platonicum, qui incredibili doctrinæ facundiæque fama, sæculo quinto ineunte, claruit. Hic, paganus quum esset, sublimiori, quod præ se tulit, philosophiæ genere tantam sui admirationem concitavit, vt ipsi christiani eum suæ religioni deditum crederent, & vrbs Ptolemaidis constituerent episcopum, non modo nihil tale sperantem, sed & refugientem, & fatentem difertis verbis, se nec animarum *ἡρώτων* negare, nec mundi interitum, defunctorumque in vitam reditum vnquam credere posse (**). Temerarium hoc videri poterat ignaræ plebis facinus, quod impetu magis inconsiderato quam iudicio & ratione admiserit. Sed ratam rem habuit Theophilus, Alexandriæ Antistes, qui Synesum episcopum consecrare non dubitavit, sperans fore, vt aliquando rectius sapiat, si diligentius institueretur. Memoriam hoc prodit

*) Nicol. Alemann. *¶ prefat. ad Procop. ἀνύδρα* p. XI.

**) Synes. *Epist. CV. p. 249. edit. Dion. Petavii.*

dit EVAGRIVS, (*) cuius narrationi NICEPHORVS (**) addit, quod SYNESIVS, a Theophilo ad sanio rem mentem adductus, sacrum baptismi lauacrum suscepit. Sed, quod pace horum omnium dixerim, Theophilus pessimo ad omnem posteritatem exemplo paganum profecit ecclesiae, ex Platonico, aut saltim Platonizante, non episcopum christianum, sed philosophum semichristianum futurum. Sane enim SYNESIVS etiam summa ista inter christianos dignitate auctus, non nisi religionem quandam *ἐκλεκτικὴν* ex christianismo & Platonica barbarica que philosophia conflata sectatus est. Multa equidem, fateor, egit docuitque Episcopus, christiano antistite digna. Legit interpretatusque est sacras litteras: (*) conuocauit Synodos: (**) externae ecclesiarum suarum tranquillitatis fuit studiosissimus: (***) perperam docentes non ipse tantum stilo compefcuit, sed & presbyteris, idem vt factitarent, auctor fuit: (+) exercuit etiam haud negligenter disciplinam ecclesiasticam: (++) quin & de Christo pro omnium peccatis cruci affixo ipsoque Spiritu sancto praclare nonnunquam disserit: (+++) Sed his omnibus nondum adducor, vt Synesium serio Christianum fuisse persuadeam. Videtur potius vir doctus, quum ad episcopatum se compulsus intelligeret, ad prudentiae ciuilibus regulas se totum composuisse, eaque omnia egisse, quae christianum episcopum decere intelligebat, salua interim sentiendi libertate, quam tanti habebat vir callidissimus, vt ea demum lege sacerdotium subiret, si ista sibi intacta relinqueretur (*+) sane in operibus

G 2

*) Euagr. H. E. I, 15.

**) Nicephor. H. E. XLV, 45.

*) vid. Synes. Homil. in Psalm. LXXXIII, quae nouissima editioni Parisiensi 1633. accessit.

**) Idem Epist. XIII. p. 174.

***) Idem Epist. LXVI. LXVII. p. 206. 208.

+) Idem Epist. V. p. 169.

++) Synes. Epist. LVII. & XII. p. 191. 173.

+++ Idem Epist. LVII. l. c. & LXVII. p. 208. sq.

*+) Synes. Epist. CV, p. 249.

bus suis ita sæpe numero differit, vt gentilem vbique agnoscas. De Fortuna, Fama, Mercurio & stellis tanquam de veris dis deabusque loquitur: (*) vbi de peccato, de viribus humanis, de gratia, aliisque huius generis capitibus differit, adeo *πλατωνίζω*, vt nec miseriam hominis, nec œconomiam salutis satis videatur adsequutus. In libro de insomniis, Chaldæorum teletas & oracula, Ægyptiorum mysteria & secretiores artes mirifice extollit, nonnullasque amborum opiniones præcipuas & a christianismo alienissimas amplectitur. Quæ omnia quantopere non dicam ab episcopi sed christiani persona abhorreant, nemini profecto obscurum esse potest. Sunt equidem, qui hunc librum non minus, ac famosa scholia & epistolam ad Dioscorum, (***) magnum Serapidis sacerdotem, a Synesio nondum christiano scriptum contendunt. Sed præterquam quod hoc ipsum dubium videtur, illud contra certissimum, in libris de providentia, laude caluitii & catastasi, quæ orania ab eo iam episcopo scripta esse constat, (***) easdem nugas occurrere, paullo obscurius tamen propositas, ne, quam induerat, episcopi personam incautius agere videretur. Et quid quæso verbis opus est, vbi res ipsa loquitur? Synesii iam Episcopi opus procul dubio sunt hymni, in quibus tamen ita philosophatur, vt dubium sit lectori, christianumne an Chaldæum aut Ægyptium quendam epoptam canentem audiat. Quis christiana putet, quæ de λόγῳ scribit SYNESIVS: (†)

λόγος ὃν μαγείῳ
Πατρὶ συνύμνω,
Νόος ἀρήτη
Τίχτες σε πατρός.

Verbum, quod magno
Cum patre cano
Mens ineffabilis
Gignit te Patris.   Omnia

*) Idem Epist. XLIII, XLIV, 181. seq.

**) Vide de his scholiis & Epistola, quæ chemiam inculcant, Petr. Lambecii Comment. de Bibl. Vindobonens. VI, 2. p. 168. seq. Borrichii Vindob. Hermet. & Morhof. Polyhist. litter. I 11. p. 113.

***) Conferri etiam potest Epist. CXXI, in qua similia deprehendit oculatus in his rebus Morhoffius.

†) Synes. hymn. IV, v, 130. seq. p. 337.

Omnia hæc sunt ex Ægyptiorum barbarorum que schola.
Habemus enim hic patrem ἄρρητον, ἕν & λόγον, ex quibus
deinde Valentinus tres primos æonas masculos fabrica-
uit. Ex eadem officina sunt, quæ sequuntur: (++)

Πρώτος πρώτας	<i>Primus ex primo</i>
Προθορών ρίζας,	<i>Prognatus radice,</i>
Ῥίζα δὲ πάντων	<i>Radix autem omnium,</i>
Τῶν μετὰ κλεινῶν	<i>Quæ condita sunt</i>
Τῶν σὺν γένων.	<i>Post inclitum</i>
	<i>Tuum ortum.</i>

Primam scilicet Tetradam Valentiniani etiam vocabant Ῥίζαν
τῶν πάντων & Logum ex illa eductum Patrem & radicem
omnium, qui post eum exsisterunt. Quis christianus porro
ita cecinerit: (+++),

Μάκαρ, ὅστις μετὰ μόρας
Ἐπιβάς νόα κλειύθων
βυθὸν εἶδεν θεολαμπῆ
Beatus qui post fata.
Ingressus mentis vias

Bythum vidit diuina refulgens luce.

Vbi beatitudinem Synesius collocat in visione Bythi, quod
& Chaldæi faciebant, quorum in scholis hic Bythus natus
est (**). Ita ubique aliud agit Synesius, etiam vbi Christum
hymnis celebrare videtur, λόγον illum in Chaldæorum Pla-
tonicorumque scholis natum celebrat, cui plus fortassis,
quam λόγω christianorum tribuit. Quid? quod eo pro-
lapsus sit SYNESIUS, vt putidum istud Ægyptiorum so-
mnium de Deo ἀρρητοδῆλω vigilans somniare non dubitauit.
Audiat mihi quis egregium illum Christianum sy-
NESIUM, ita canentem (†*).

++) Synef. l. c. v. 136.

+++ Synef. hymn. l. v. 112. p. 315.

***) Vid. Zoroastri orac. v. 39. & ibi Jo. Cleric.

†*) Idem hymn. III, v. 186. p. 320.

μόνας εἰ μονάδων,
ἀριθμῶν ἀριθμῶς,
ἐν δὲ πρὸ πάντων
Θῆλυ καὶ ἄρρεν
& alio loco (*)

Vnitas es unitatum
Numerorum numerus,
& vnum ante omnia,
Foemina & mas,

Σὺ πατήρ, σὺ δὲ ἑσσί μάτηρ,
Σὺ δ' ἄρρεν, σὺ δὲ Θῆλυ
Tu pater es, tu mater
Tu mas, tu vero fœmina.

Nihil hic christianum, nihil quod non Orphei, Aegyptiorum & hæreticorum ex his scholis prodeuntium lacunas redoleat. Ex his enim sua arua irrigasse SYNESIVM, satis apparet ex iis, quæ de Deo veterum ἀριθμολογία commentati sunt IO ALB. FABRICIVS (**), IS. CASAVBONVS (***) & alii complures. Ceterum talium plenissimi sunt illi Synesii hymni. Vnde ipse GVIL. CAVEVS: (†) *Hymnorum*, inquit, *prora & puppis ex iisdem oraculis*, (Chaldæorum & Aegyptiorum) *vocabulis quoque iisdem adhibitis, conficiuntur. Quare suspicatur vir doctissimus, voluisse Synesium transferre ad thesauros hominis Christiani, quantum poterat, de geminis Chaldæorum & Aegyptiorum, idque ipsum in præfatuncula ad librum de insomniis enigmatice insinuare.* Ego vero inde colligere malim, Synesium, ex eo tempore, quo ad Episcopatum peruenerat, nunquam, quod quidem constat, Christum serio coluisse, sed recepto his sæculis more, philosophiæ cuidam sublimiori, doctrinisque interpolatæ christianis, dedisse operam. An vero ante mortem receptui ceci-

*) Idem hymno II. v. 93. seq. p. 317.

***) Io. Alb. Fabricius Cod. N. T. p. 361.

***) Isaacus Casaubon. Exercit. I. ad Baron. n. XVIII.

†) Cause Histor. Litt. Part. II. Sec. V. p. 85. conf. & Io. Pearsonii Vindicias Ignatii II, 5. p. 362. edit. Clerici.

cecinerit, abiectaue illa stulta sapientia, totum se Christo tradiderit, is nouit, *ὅς ἔγνω τὰς ὄντας αὐτῶν.* (††)

XXV, Hi sunt præcipui, quos in philosophorum se-
michristianorum numerum referendos putamus, gentiles
Philosophi. Plures forsitan potuissent recenseri, si alio-
rum sequi uoluissimus sententiam, sed vereor ne de multis,
perperam ita iudicetur. Sic quidam (††) inter philosophos
Χριστιανίζοντας locum etiam concedunt L. ANNAEO SENECAE
Cordubensi, qui doctrina non minus philosophica quam
publicis negotiis gerendis, rerumque ciuiliu[m] vsu, maxi-
mam sibi gloriam peperit. Et sane, si eius philosophandi ra-
tionem intueamur, ea graue quid omnino & virile præ se
ferre, tamque sublimis incedere uidetur, ut inter Stoicos, si
ab EPICTETO discesseris, vix parem agnoscat. Quo factum
etiam est, ut non heri demum aut nudius tertius maxima
eius inter christianos cœperit esse admiratio, sed iam olim
non defuerint, qui eum vel Christianorum sacris iniciatum,
cum ipsoque PAVLO familiarius per litteras colloquutum (†*)
vel conflatum ex Christianismo & Stoicis doctrinis philo-
sophiam excoluisse, vel certe multa christianorum princi-
piis consentientia docuisse, (*) existimarint. Sed vereor,
ne isti omnes magnopere opinione sua fallantur. Christia-
num enim primo non arguit vita ad omne scelus profligata,
quam in SENECA DIO CASSIVS (***) notauit, nec dissimulare
potuit TACITVS. (***) Quamuis enim hic nihil non agat, ut
hominem excuset: uidetur tamen lauare Aethiopem: siqui-
dem ipse fateri cogitur, etiam uiuente illo & in palatio ful-
gen-

††) 2. *Timorb.* II, 19.

†††) Guil. Caue *Christ. primit.* I, 3, p. 64.

†*) Vide Hieronymi *Catalog. Scriptor. eccl[esi]æ. & ibi Interpretes* Io. Alb. Fabric. *Cod. Apocryph. N. T.*

*) Tertullianus *de anima cap. XX. & Apologet. cap. XII. August. de ciuit. Dei* VI, 11.

**) Dio Cassius *aut potius Xiphilin.* LXI, p. 694.

***) Taciti *Annales* XIII, 42.

gente, famam hanc fuisse vulgatisimam, adeo, ut vir summæ autoritatis eum detulerit, *tanquam domus Germanici adulterum, & cubicula principum feminarum corruptentem.* Accedit, quod PLINIUS (***) versuum totadicorum lasciviam Senecæ exemplo tuetur, qui & ipse se lusus eiusmodi turpissimis dederit. Quæ spurcicies quum ab hominis, ne dicam philosophi, persona abesse debeat quam longissime, quis non intelligit; Senecæ flagitia adsumto Stoico supercilio sanctitatis famam adfectasse, ipsumque philosophum a Christo fuisse alienissimum? Deinde nec id quidem dixerim, quod Seneca aut christianis quædam debuerit, aut adeo multa scripserit, quæ ad christianam doctrinam accedant. Nihil enim in eius operibus occurrere videas, quod non a quovis Stoico, etiam ante nascentem Christi ecclesiam, vivente potuerit proficisci. Splendida quidem sunt, quæ nonnunquam iactat verba, de inhabitante in homine Deo aliisque eiusmodi doctrinis sublimioribus, quæ adeo admiratus est IVSTVS LIPSIUS, (*) ut epistolis quibusdam adscripserit: *O pulcram, o aliam epistolam!* ast statim cessat legentis admiratio, simulac verba ista eo, quem SENECA intendit, sensu i. e. σοικῆς intelligit. Vnde recte a MALEBRANCHIO (**) aliisque observatum est, nihil plerumque in tam magnificis Senecæ verbis latere, præter doctrinas quasdam Stoicorum futiles ac vulgares, quæ sublato isto verborum colore in fumum veluti abeant, avidumque lectorem destituant turpiter.

XXVI. Nec magis huic referre ausim illam *Φιλοσοφίας ἀπάσης ἀφροδίτην ἢ λύρα*, PLVTARCHVM Chæronensem, cuius opera ita comparata sunt, ut iis ex omni antiquitate nihil omnino videatur antefendum. In hoc viro cum alia multa, tum id præcipue mirandum est, quod nulli sectarum
fe

*** Plin. Ep. V, 3.

*) Lipsi. ad Senecæ epist. XLI.

***) Malebranche de inquir. veris. II, 4. conf. Menagiana Tom. II. sub init. Saneucemoniana Tom. II, p. 32.

fe dedit, sed veritatem per omnes dispersam, tanquam Hippolyti membra, pro virili collegit. Multa in Stoicis, multa in Epicureis ipsisque Platonice reprehendit, & tamen ab omnibus quædam petit, quin neque Iudæorum etiam atque Aegyptiorum mysteriis nullum statuit pretium, si quando ad rem facere videntur. An ergo probabile videatur, quod hominem tam curiosum & laudanda christiano- rum exempla quotidie contemplantem, nunquam inceserit cupiditas, horum etiam sapientiam cognoscendi atque in- usum transferendi, præsertim quum sectæ studio nullate- nus prohiberetur? Certe ita pæne visum est RVALDO, (*) qui tanquam nescio quid singulare obseruat, PLVTARCHVM rerum christianarum nusquam in alterutram partem memi- nisse, cuius rei hanc rationem reddit TILLEMONTIVS, (**)

quod eos nec laudare ausus sit, nec traducere æquum pu- tauerit. Et sane monstro pæne simile est, hominem tam curiosum, qui nulli veterum æque ac æqualium philoso- phorum pepercit, quique suum erga Iudæos odium dissi- mulare non potuit, qui denique de omnium gentium fa- cris mira libertate iudicauit, in tot operibus, christiano- rum in neutram partem meminisse, etiam quum commodis- sima esset eos commemorandi occasio. Ea utique ætate flo- ruir PLVTARCHVS, quum christianum nomen tam esset exo- sum, ut philosophi maiorem ab Imperatoribus gratiam inire non possent, quam si omne suum virus, in christianos ef- funderent. Cur ergo solus ab hac intemperie abstinuisset Plutarchus, iudicandi libertate nemini secundus? Cur solos christianos sine censura dimisisset, in quos tum Traia- nus æque ac Hadrianus sæuebat? Cur hanc, gratiam au- cupandi occasionem e manibus sibi elabi passus esset? Ac- cedit quod THEODORIVS, (***) quem supra allegauimus, non semel innuat, Plutarchum a christianis profecisse, & sacra audiuisse evangelia. Denique & ipsa, quam in PLV-

H

TAR.

*) Rualdus in vita Plutarchi p. 16.

**) Tillemont *histoire des Empereurs* Tom. II. p. 477.

***) Theodorit. *in Therapeut.* II. p. 33.

TARCHI operibus deprehendimus, philosophandi ratio, tam
sublimis visa est multis, vt auctorem prope a Christo abfuisse
crediderint. Vnde IOANNES, (*) Eucherarum metropo-
lita, eo prolapsus est stultitiæ, vt canere non dubitarit:

Ἐπεὶ τις βέλοιο τῶν ἀλλοτρίων
τῆς σῆς ἀπειλῆς ἐξελέσθαι χριστέ μὴ
Πλάτωνα ἢ Πλάταρχον ἐξελοῖομαι
Ἄμω γὰρ εἶσι ἢ τὸν λόγον ἢ τὸν τρόπον
τοῖς σοῖς νόμοις ἐγγίσα προσώπε Φικότες
εἰ δ' ἠγνόησαν ὡς θεὸς σὺ τῶν ὄλων,
Ἐνταῦθα τῆς σῆς χριστότητος δεῖ μόνον
αἰ ἢ ἅπαντας δωρεὰν σάξεν θέλει.

Si quos auerni liberare nexibus

Tibi constitutum est, Christe, non credentium:

Precibus Platonem redde ac Plutarchum meis,

Vterque quorum moribus sententia

Accessit ad leges tuas quam proxime.

Quod se Deum esse te vniuersi, pridem eos

Lauit, modo hos nunc experiri gratiam

Concede, qua gratis beare omnes cupis.

Sed vt vera fateamur, vix vllam animaduertimus ratio-
nem, quæ Plutarchum philosophis, de quibus agimus, se-
michristianis accenseri suadeat. Quod christianorum
non meminerit, equidem mirum est, sed vt vnus rei plu-
res possunt esse causa, ita nolim inde singularem quam-
dam ad christianismum procliuatatem colligere. Fortassis
non dignos habuit homines vulgo exotos & supplicii
quidem extremis destinatos, quorum in cœtibus sapienti-
am quæreret. Ad THEOPORITVM quod attinet, adfirmat
ille quidem, Plutarchum sacra christi euangelia inaudiuisse,
sed nec probat id ipse, nec ex operibus Plutarchi id con-
stat, in quibus nihil occurrit, quod ex euangeliiis, ac non
potius ex aliorum philosophorum commentariis, deprom-
tum videatur. Ex quo simul patet, quid de Ioannis ver-
ficu.

(*) Apud I. A. Fabric. *Bibl. Gr.* IV, II, p. 331.

ficulis sentiendum sit. Non potuisset enim se auctor traducere turpius, quam dum Platonem æque ac Plutarchum christianis consentientia docuisse adfirmavit.

XXVII. Ceterum quemadmodum paullo faciliore sunt, qui Plutarchum gentilium numero eximere non dubitant: ita in alteram partem inquires videntur, qui SEVERINVM BOETHIVM, scriptorem satis suis nobiliorem, e christianorum diptychis expungunt, & his philosophis semichristianis accensent, (*) nullo alio adducti argumento, quam quod carceris tædia philosophando superare, & animi agritudini notissimum libellum de consolatione philosophiæ opponere sustinuerit. Sed si hoc argumento velis uti, multos profecto ex ecclesia eiicies viros probos ac vere christianos, qui & ea, quæ ratio suppeditat, in iis calamitatibus non adspernati, & carcere pro museo vsi sunt. (***) Vnius positionem non esse alterius remotionem, peruulgatus est philosophorum canon, quem negligere illi mihi videntur, qui ex hoc libello colligunt, BOETHIVM esse sola philosophia, neglectis sacris oraculis, solatium petiisse. Sed non opus est verbis, quum tot BOETHII opera theologica (***) satis declarent, eum christianæ veritatis multo fuisse studiosissimum, & præter libellum de consolatione extet etiam alter, ad socerum de trinitate, quem non minus in carcere scripsit. Quo ipso totius argumenti, quod ARNOLDVS Boethii christianismo opposuit, nervus elanguescit.

XXVIII. Sed dicta hæc sufficiant de philosophis semichristianis primi generis, qui ad paganam superstitionem erant paullo procliuiores, eamque petitis ex ipso christianismo dogmatibus callide interpolabant. Dicendum etiam esset de iis, qui quam Christum profite-

H 2

ren

*) Arnold. in *Hist. eccles. & heret. sac.* VI, 3. p. 267.

**) Vignol. Marville Tom. I. *Miscell. litter.* p. 365.

***) Guil. Caue *Hist. lit. sac.* VI. p. 274. l. A. Fabric. *Bibl. Latin.* III, 15 p. 644. seq.

rentur, in multis fecerunt cum paganis. Sed mare tunc profecto ingrederemur, vix vnquam enauigandum. Dicendum esset de Patribus quibusdam, qui tam incaute paganorum amplexi sunt sententias, vt vix pauca christianismi veri ac purioris remanerent vestigia. Recensendi essent philosophi professione christiani, qui vix vllis christianæ religionis dogmatibus, præter moralia quædam & rationi etiam non ignota, retentis, in ceteris aut *ἐκκλησιαστικῶν*, aut suo indulgere ingenio visi sunt. Repetendum porro ex historia ecclesiastica esset, plerasque illas hæreses, quæ vel prima, vel sequiore ætate ecclesiam turbarunt, ex christianismi & philosophiæ gentilis mixtura prodiisse, atque adeo hæreticos fere omnes nihil esse aliud, quam philosophos semichristianos. Sed quum & chartæ, & eius, in qua disputamus, cathedræ sit habenda ratio: singula quæ commemorauimus philosophorum eiusmodi *ἐν ὁλίγοις* christianorum genera, vno tantum ac item altero exemplo illustrare iuuat. Ad patres quod attinet, nemo fortassis ignorat, quid ORIGENI acciderit, qui, quum christianus esset, & in ecclesia Alexandrina presbyter, tot Platonis dogmata adoptauit, (*) iisque interpolauit christianismum, vt si ex libris iudicandum esset, æstimare vix possis, Christone an Platoni plus tribuerit. Recepit enim huius dogmata non ea modo, quæ aliquatenus videri possent cum religione christiana conspirare, sed & quæ huius principia manifesto destruunt, (**) qualia sunt de tribus hypostasibus sibi subordinatis, de præexistentia animarum, de earum lapsu in corpora, de futura beatitudine speculatiua, quæ omnia ab Origene non modo incaute recepta, sed & manifesto defensa sunt. Fortassis quidem hæ stipulæ in igne tentationum denique conflagrarunt: sed certum tamen est, quicquid alii sentiant, Origenem tum saltem, quum ista scriberet, potiore iure semichristianis, quam aut genui-

*) Conferenda hic Hustii Origeniana & tot pro Origene Apologia, quas recenset Fabr. Bibl. Gr. V, 1. p. 237.

**) Conf. Pagan. Gaudent. de dogmat. Origenis cum dogmat. Platonis comparatis Florent. 1639. 4to.

genuinis Platonis, aut genuinis christianis potuisse accen-
 ferī. E recentioribus, qui ad paganismum, quam christia-
 nismum vili sunt procliuiores, plures huc referri possent, sed
 vt breuitati studeamus, & amoliamur inuidiam, paucos
 commemorabimus. Notum est in republica litteraria MARSILII
 FIGINI nomen, qui sub sæculi XV. finem philosophiam Pla-
 tonicam illustrauit, eamq; ita excoluit, vt christianæ pietatis
 sensum pæne omnem amississe videretur. Sane non dogmata
 solum Platonis, etiam pestilentissima, defendit, sed & de im-
 mortalitate animæ subdubitauit, quod eam a PLATONE in Phæ-
 done dubitanter admodum inculcari deprehenderet, vnde
 notū est quam stolide inter se pacti sint MARSILIVS FIGINVS &
 MICH. MERCATVS, (*) vt vter illorum decederet prior, alterum
 de veritate huius dogmatis commonesaceret. Quin immo &
 ita vixisse ferunt MARSILIVM, vt religionis & pietatis curam
 philosophiæ studio plane posthabuerit, donec HIER. SAVANO-
 ROLÆ Florentiam aduenientis eloquentiam admiratus, sacris
 eius orationibus auditis, pietatis christianæ igniculos con-
 ceperit, ex eoque tempore ad obitum vsque vixerit religio-
 sius, (**). Nec melior Ficino fuit M. ANTONIVS de PROSPERIS,
 qui superiore sæculo Romæ ita philosophatus est, vt
 Cynicam spurcitiem & Epicureorum ingluuiem christianæ
 religioni longe antehabuerit. Mira sunt ac prope ridicula,
 quæ de eo retulit IANVS NICIVS ERYTHRÆVS, (***) veluti,
 quod Romæ in subura inter sæcem & quisquilias vrbis, hoc
 est inter eos, quos Zingaros vocant, habitauerit, quod pro
 lecto culcitram humi stratum; pro bibliotheca fictile dolium,
 pro scriniis ligneam graucembali thecam habuerit, & inter
 has sordes ita vixerit, vt tota vitæ ratione Cynicum potius
 referret quam christianum. Sed nescio an quisquam sibi hic
 potiore iure locum deposcat, quam IVL. POMPON. LAETVS,
 qui vergente iam ad finem sæculi XV. Romæ floruit, & vt

H 3

MO-

*) Baron. ad ann CCCCXI. prope finem.

**) Henricus Wharton *Append. ad Gauvi Hist. litt. Tom. I. p. XII. D.*
pin biblioth. eccles. p. 111. Tom. XII.

***) Ian. Nici, *Erythr. Pinacoth. l. I. n. XXXI. p. 56.*

MORERVS (*) ait, *vitam egit philosophicam, parum curans religionem pietatemque christianam.* Dicit non potest, quam deplorando stultitiæ genere laborarit homo miserrimus, postquam veteris, ut aiebat, sapientiæ amator hanc solam christi-
 næ religioni aut ante habere aut iungere cœpit. In domo, quam in Quirinali sibi comparauerat, natalem urbis festum sacrumque habebat, in eadem diuinis honoribus colebat Romulum, urbis parentem, quin non poterat veteris Romæ paganæ meminisse, quin lacrymas, *admonitu*, ut ipse dicitur solebat, *meliorum temporum* liberaliter funderet. (***) En denuo philosophum semichristianum, in eo tamen reliquis deterio-rem, quod nec ex christiana religione adeo multum retinuit, nec philosophiam quamdam subli-
 miorum sectatus est, sed omnem pæne sapientiam in antiqui-
 ritibus, sacris Romanorum superstitionis, stolidam curiositate quæsiuit, donec urgente ætate, ut a quibusdam traditum est, christiana religio ei paullo magis curæ esse cœpit. Denique, nec id quidem negari posse arbitror, omnes pæne, quicun-
 que olim ecclesiam turbarunt hæreticos, in hunc philosophorum semichristianorum numerum esse referendos. Valentiniana enim deliria, vel e Kabbsala, ut celeberrimus BY-
 DEVS (***) existimauit, vel ut RENATVS MASSVETVS (†*) ma-
 vult, ex Aegyptiorum lacunis in purioris christi-
 næ fontes deriuatis exstiterunt. Sic & Gnostici christi-
 nismum & Platonismum nec non Chaldaica *Φιλοσοφία* *κατα*
μισcentes, hæresin pestilentissimam exclusisse vel PLOTINI (†)
 & PORPHYRII (††) testimonio constat. Porro & Manichæos
 e Per-

*) Morer. *Diction.* Tom. II. p. 891. *Il revint depuis a Rome, ou il vivoit en philosophe, sans se soucier de la religion & du christianisme.*

**) *Vide, quæ ex Angelo Politiano, Sabellico, Erasmo, & Pignorio de eo refert.* G. I. Vossius *de Histor. latin.* III. 8. p. 190 *sq.* Tom. IV. *oper.*

***) *Budeus dissert. de hæres. Valent. iuncta historia phil. Ebraor.* Io. Alb. Fabr. *Bibl. Gr.* V. 1. p. 201. Steph. le Moyne *Var.* S. 163. Tom. II.

†) Ren. Massuetus, *dissert. I. ad Irenæum edit. Paris.*

†) Plotin. *Ennead.* II. libr. IX. *qui totus adversus Gnosticos scriptus est.*

††) Porphyr. *de vita Platini cap. XVI.*

e Perfarum philosophia & religione christiana, veluti vnum corpus male cohærens conflasse, atque adeo semichristianos fuisse philosophos, tam notum est profecto, quam quod notissimum. (*) Sed plura hic addere nihil attinet, quum quæ dicta adhuc sunt, ad institutum nostrum abunde sufficere videantur.

XXIX. Quæ fufius hætenus exposita sunt, ad existentiam atque indolem horum philosophorum explicandam maximam partem pertinent. Dispiciendum ergo nunc porro est, quænam fuerint huius semichristianismi causæ; & primo quidem, qui factum sit, vt quum aliqui gentilium philosophorum tam multa dogmata Christiana imbiberint, ipsamque legerint sacram scripturam, ab ipso tamen Christo semper manserint alieniores? Et hic quidem in ipsa horum philosophorum mente causam præcipue quærendam arbitror. Omnes enim, quos supra recensuimus, gentiles non tam ferio veritatis studio, quam æmulatione Christianorum tenebantur, nec tam meliores esse, quam Christianis doctores videri cupiebant. Qualis affectio, vbi semel animum occupauit, sane nec ipsa salus hominem eiusmodi miserrimum seruauerit: ilicet, actum est. Etenim suæ quemque infirmitatis conscientia fati edocet, ipsique aliquatenus id agnouerunt gentiles, quod nemo ad veram possit sapientiam adspirare, nisi deo duce vtatur. Recte apud ARRIANVM ΕΠΙΚΤΗΤΟΥΣ: (* *ἐν εἰκῇ ταῦτα γίνεται, ἕδ' ὡς ἔτυχεν' ἀλλὰ καὶ ἡλικίαν εἶναι θεῶν, καὶ βίον καὶ θεὸν ἡγεμόνα. Non temere ista fiunt, (loquitur de studio & professione sapientie) neque forte fortuna, sed est etate opus est & certa vite ratione & deo duce.* Quibus præmissis statim addit philosophus: ἀπολιπέμεθα μὲν εἰδὲς ἀνάγκη, μὴ θύσας τοῖς θεοῖς καὶ παρακαλέσας αὐτὰς βοηθῆς, ἕδὲ σπεύξωσιν ἄλλως αἱ ἀνθρώποι εἰ μὴ τὴν ἀήμετρον ἐπικαλεσάμενοι, τηλικῆτος δ' ἔργα ἀψάμενός τις ἀνευ θεῶν, ἀσφαλῶς ἀψεται; Nemo e portu solui, nisi sacra Diis fece-

*) Thom. Hyde *de Religione veterum Pers.* cap. XXI.

**) Arrian, *disp. Epictet.* III, 21. p. 306.

fecerit: neque aliter serunt agricola, nisi Cerere inuocata. Tantam autem rem, (studium sapientiae) qui neglecto Numine adgreditur, num tuto adgreditur? Quae si vera sunt, vt sunt certe verissima, quomodo fieri potuisset, vt philosophi illi ad veram peruenerint sapientiam? Locum non inuenit Dei auxilium, dum animus non veritatis studio, sed aemulatione adficitur. Aemulatio enim semper cum timore ac ambitione, quin & odio meliorum coniuncta, omnes veluti rimulas obstruit, per quas diuinæ lucis radii in animum illabi possent; atque adeo mirum non est; philosophos hos, quanto magis a christianis profecerint, tanto remotius ab ipso CHRISTO absuere. Secundo & præiudicia, quibus laborarunt, haud pauca maximopere eos a suscipienda veritate christiana absterruerunt. Solet enim hoc contingere, vt homines id omne reiiciant, quod cum opinionibus semel animo conceptis, pugnare videtur. (*) Tales vero præiudicatae opiniones haut paucae philosophorum illorum animis infederant. Semper ipsis obuersionibus ex altera parte paganismi antiquitas, consentiens in Deorum cultu plerarumque gentium opinio, philosophorum antiquorum auctoritas, tot iactata Deorum oracula ac prodigia: ex altera autem, Christi cruci adfixi *ταπεινωσις*, ipsorum christiano- rum miseria ac contemtus, mysteriorum rationi abstrusissima profunditas. Sunt hæc præcipua philosophorum aduersus christianos argumenta, quæ vrgent Celsus & Iulianus apud Origenem & Cyrillum Alexandrinum. Nec alia tum intentione a Porphyrio & Iamblichio Pythagoræ; a Philostrato Apollonii Tyanensis, ab Eunapio iuniorum philosophorum vitæ scribebatur, quam vt eorum prodigia Christi miraculis opponerent. (**). Quæ omnia, tanti esse videbantur miseris hominibus, vt multo tutius existimarent anti-

*) Vide Io. Clerici tract. de l' incredulite I, l. p. 9. seq.

**) Vide Fabric. Bibl. Gr. IV, 24. p. 45. & Godofr. Olear, ad Philostrati vitam Apollon.

antiquæ superstitioni inherere quam admissa veritate his præiudiciis semel simulque mittere nuncium. Multos denique fortassis a christiana religione absteruit meticolositas, veritos nimirum, ne principum in se concitarent indignationem, si religionem dudum damnatam atque proscriptam fusciperent. Ita ergo factum est, vt multa quidem Christianorum dogmata, potissimum moralia, in suam rem verterent, nec abduci tamen se a gentili superstitione paterentur.

XXX. At alia est ratio christianorum, qui ad paganismum plus æquo proclives religionem philosophiæ posthauerunt. Horum enim semichristianismus, si quid video, e triplici potissimum fonte promanauit. Primus ac precipuus procul dubio fuit animus improbus, & veræ pietatis religionisque contemptor. Solet enim hoc sæpius contingere viris etiam eruditissimis, vt dum intellectui excolendo viue vacant, aut nullam aut minimam voluntatis habeant rationem, eamque veluti obbrutescere patiantur. Quo fit, vt religionis, si quos vnquam conceperunt, igniculi sensim veluti elanguescant, & dum omnia sibi indulget animus, doctrinas etiam maxime profanas admittat, ac cum christianismo temere coniungat. Primo huic errorum fonti accedit alter, sectæ nimirum studium, quod, vbi semel radices egit in animo philosophi, facile eum in semipaganismum ipsamque idololatriam abripit. *Habet enim hoc, vt ait ARN. WESENFELD (*) humanum ingenium, vt a medio & quasi puncto rectæ rationis, nimis facile in agendo desciscat, vnde innumera in rem humanam mala fluxere. Id quod & hic euenit, vbi philosophi, quos primo, tanquam viros magnos, sapientia, doctrina & virtute excellentes, aestimabant, tandem tanquam numina venerari ceperunt. Hac itaque bruta admiratione hominum, & philosophica superstitione regnant.*

*) Weseufeld. diff. I. de philos. sect. p. 37.

regnante, quid facilius est, quam ut eiusmodi homines omnia sectatorum quantumvis profana dogmata recipiant? Legat modo quis vitam PLATONIS a MARS. FICINO confignatam, & immodicas, quas passim in hunc philosophum effundit laudes consideret, non mirabitur tunc profecto, hominem tanta Platonis admiratione in transuersum actum, omnia eius dicta veluti oracula excepisse. Denique tertiam semichristianismi causam, in temeraria limitum rationis confusione quaerendam arbitror. Sane enim cum ea demum sit recta ratio, quæ se suo meretur pede ac modulo, nec ultra peram quod aiunt, philosophatur. consequens est, ut non possint non illi in errores pestilentissimos ipsumque paganismum incidere, qui de finibus rationis regundis parum solliciti, ipsa quoque mysteria eius iudicio submitunt. Quid enim aliud inde eueniet, quam, ut explosis primis fidei christianæ capitibus, solisque illis, quæ rationi probantur retentis, alia quantumvis profana adoptent, ac cum christiana religione coniungant? Quæ omnia exemplo non vno possent illustrari, nisi portus demum esset respiciendus.

XXXI. Hoc vnum itaque reliquum esse video, ut remedia semichristianismo philosophico opponenda, paucis commonstremus. Ea enim quemadmodum ex ipsa superiore paragrafo fluunt, ita non operose adeo erunt explicanda. Aduersus improbitatem itaque & religionis pietatisque contemptum, precibus præmuniendus est animus, sedulaque ac seria voluntatis cultura. Subinde recogitandum illud ECCLESIASTAE (***) monitum, quod maxima quoque multarum rerum scientia, non exfatiet animum, sed & ipsa sit μεταίωτης μετανοίας. Hoc, si quis profundius meditabitur, facile Deo duce, secum statuet, pietatem veramque cum Deo coniunctionem, omnibus eruditionis thesauris longe esse anteponendam. Hanc itaque anhelabit, ad
hanc

**) Eccles. II, 12. seq.

hanc omni studio contendet, hac obtenta & in vera paupertate spiritus conseruata, omnes etiam paganæ eruditionis scyllas & charybdes tutus præternauigabit. Quod ad Sectæ studium attinet, contra illud tutissimus erit, quicumque, non tam ad conclusiones sectariorum quam ad eorum principia sedulo attendit. Blandiuntur nonnunquam Stoicorum, Platoniorum, Pythagoræorum, doctrinæ: & louem lapidem iuraret harum rerum ignarus, sapientiam in iis latere incomparabilem; at ubi corticem detraxeris, ipsaque eorum principia consideraueris attentius,

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Facile itaque cessabit plerorumque gentilium philosophorum bruta admiratio, si nemo ad eorum lectionem, nisi accurata historiæ philosophicæ cognitione imbutus, accesserit. Tertio denique periculo, quod limitum rationis confusio minatur, opponimus sedulam imbecillitatum humanarum meditationem, quam si quis serio ea methodo eoque ordine, quem in ipso huius dissertationis limite commendauimus, instituerit, luculenter animaduertet, esse præter rationis lumen aliud longe sublimius, quod solum nobis viam ad veram sapientiam, felicitatemque sempiternam ostendat. Hoc ergo reuelationis lumen, diuinius ipsi erit & sanctius, quam vt de eo ad peruersæ rationis lucernam iudicandum putet. Potius ita se de diuina veritate conuictum sentiet, vt quicquid cum ea pugnet, nullo loco habendum iudicaturus sit. PLATO (*) in Phædone, Socratem introducit, multa de animæ immortalitate, deque earum e corpore euolantium statu & conditione sermocinantem. At ipse statim addit, rationem in his quæstionibus cœcutire, atq; in vita præsentī manifestam de his rebus veritatem, aut nullo modo, aut difficulter admodum intelligi posse. Ex eo porro colligit Plato, alterutrum fieri oportere ab homine sapi-

*) Plato in Phædon. p. 604. Tom. II. op.

ente. *Aut cum discere debere ac inuenire, quemadmodum illa se habeant; aut si hoc fieri nequeat, optimam ac tutissimam humanarum rationam eligere, qua tanquam rate velut procellas huius vite pertranseat.* Tandem ubi omnia incerta ac dubia animaduertit, non sine ἐμφάσει monet, viam hanc, quam ostendisset, utique esse ingrediendam, εἰ μή τις δύναιτο ἀσφαλίστερον ἢ ἀκινδυνότερον ἐπὶ βεβαιότερον ὄχηματ^ς ἢ λόγῳ θεῶν τινὸς διαπορευθῆναι. *Nisi liceat forte istas vite procellas, firmiori quodam vehiculo vel DIVINO QUODAM VERBO tutius ac minore cum periculo tranare.* Ex quibus verbis sane patet, Platonem sola infirmitatum mentis humanæ consideratione eo peruenisse, ut diuinæ reuelationis necessitatem agnosceret, felicior futurus, si eandem sedulo inuestigasset. Nobis itaque, quibus ille θεῶν καὶ βεβαιότερον λόγῳ (*) diuino beneficio contigit, ita philosophandum est, ut hoc veluti vehiculo xpi, vitæ procellas transmittamus sine periculo, & CHRISTO, in quo omnes sapientiæ thesauri reconditi sunt, non ex parte sed
 TOTI & VNICE adhæreamus.

TANTVM.

*) 2. Petr. I, 19.

Meminerit beneuolus lector, lin. 18. pag 5. operatum incuria verba traiccta esse, ita restituenda: *ad quam aspirat, modo est in sole. vix quidquam.*

01 A 6731

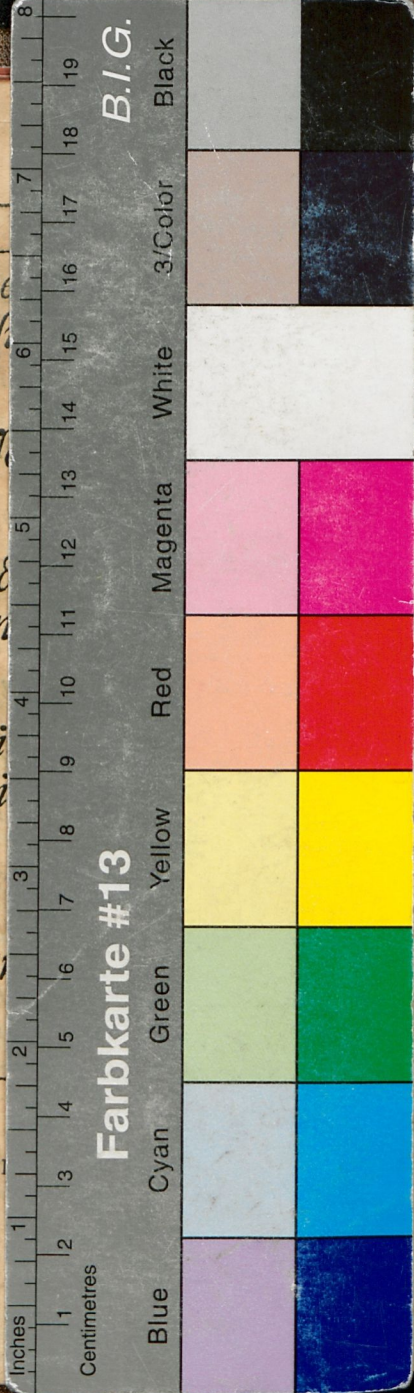
ULB Halle

3

004 122 828

B.I.G.

Farbkarte #13

3)

Q. D. B. V.

DE

PHILOSOPHIS EMICHRISTIANIS

DISSERTATIO HISTORICA ET PHILOSOPHICA

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

F. FRIDERICO WILHELMO

DVCE PRUSSIAE MARCHIONE BRANDENB. RELIQUA
PRAESIDE

IOANNE GOTTLIEB HEINECCIO

PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBL. ORDINARIO
IN ACADEMIA FRIDERICIANA

D. FEBR. CIOIO CXXIV.

H. L. Q. S.

publice proponet

CHRISTIANVS HECHT. Hal, Magdeb.
Phil. & S. S. Theol. Stud.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Litteris *Christiani Henskelii*, Acad. Typ.